Reg. No. 37

કલામે મઉલા.

IV 15-10-1923

1923

સને ૧૯૨૨ કીં રૂા. ૧)

H. H. Sir Sultan Mohomed Sha Agakhan

G. C. S. I; L. L. D. &c.

ISMAILI HAZAR IMAM.

હીઝ હાઇનેસ સર સુલતાન મોહમદશાહ આગાખાન

જી. સી. એસ. આઇ; એલ. એલ. ડી.

ઇસ્માઇલી હાઝર ઇમામ. (કરાંચી ૧૯૨૨.)

KRISHNA PRESS, BOMBAY 2.

કલામે મૌલા.

(ગુજરાતીમાં) આવૃતી ૨ જી   નકલ ૧૦૦૦

પ્રગટ કરનાર,

મુખી લાલજીભાઈ દેવરાજ.

આ બુક મેનેજર ગુલામહુસેન રાજનભાઈએ ધી ખોજા સીંધી
પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ, ૧૧૩ પાલખી મહોલા, મુંબઇ નં ૯ માં મુખી
લાલજીભાઈ દેવરાજ માટે છાપી અને મુખી લાલજીભાઇ
દેવરાજે ધી ખોજા સીંધી પ્રીં. પ્રેસ ૧૧૩ પાલખી
મહોલા, મુંબઇ નાં ૯ માં પ્રગટ કરી.

સંવત ૧૯૭૯   સને ૧૯૨૩.

પ્રસ્તાવના.

હક મઉલાના શાહ મુરતઝાઅલી પહેલા ઇસ્માઇલી ઈમામના પાક ફરમાનો અસલ અરબી ભાષામાં હતા જેનો ફારસીમાં તરજુમો કરવામાં આવ્યો અને તે બાદ તેમાંથી ઉરદુ ઝબાનમાં તરજુમો કરવામાં આવેલ છે જે તરજુમો ઘણા વખત થયા સિંધી ટાઇપમાં મઉલાના કલામ નામે બુકમાં હતો પણ જ્યારે અમોએ ગુજરાતી ટાઇપમાં આપણા ધર્મના પુસ્તકો છાપવા ચાલુ કર્યા ત્યારે આવા ઉપયોગી પુસ્તકને જેમ બને તેમ તુરત ગુજરાતી ટાઇપમાં છાપવા અમારો ઇરાદો થયો અને તેથી ઇ. સ. ૧૯૨૦ મા આ કિતાબ કલામે અઉલા સીંધીમાં જેમ હતી તેમજ પણ ગુજરાતી ટાઇપમાં અમારા માનવંતા વાંચનારાઓના હાથમાં મુકી. મજકુર ગુજરાતીમા છપાએલી પહેલી આવૃતી ખલાસ થતાં, આ બીજી આવૃતી અમો અમારા માનવંતા વાંચકોના કર કમળમાં મુકવા ભાગ્યશાળી થયા છીએ.

સીંધી ટાઇપમાં આ પાક કલામોની ત્રણ આવૃતીઓ બહાર પડી ચુકી છે અને છેલ્લી આવૃતી ઇ. સ. ૧૯૧૬ માં બહાર પડી હતી તેમાંથી ગુજરાતીમાં પહેલી આવૃતી ઇ. સ. ૧૯૨૦ મા બહાર પાડી જે ખલાસ થતાં આ બીજી આવૃતી અમો અતી હર્ષથી અમારા માનવંતા વાંચકો આગળ રજુ કરીએ છીએ.

આ પાક કલામો હ૦ અલીના મુખ મુબારકના હોવાથી પુર્ણ અભ્યાસ કરી મનન કરવા યોગ્ય છે, દીની દુન્યવી તરક્કી અર્થે અમુલ્ય શીખામણોનો આ કિતાબ ખજાનો છે અને તેથી દરેક ઇસ્લામીને એક સરખી ઉપયોગી છે.

ખુદાવન્દતઆલાનું પાક નુર દુનીયામાં માણસ જાતને હીદાયત કરવા હમેશાં હાજર રહેતું આવે છે તેની સાબેતી પણ આ કલામથી મળી શકે છે જેમકેઃ—

> નુરે ઈલાહી અવ્વલથા, સો આખર જગમેં પાયા ઝહુર,
> ઇસી દીનકે તાબે હોવે, ઉસમે રોશન હોવે રબકા નુર. (૩૨૩)
> જીસપર કરમ કરે વોહ આપ, ઉસકો આપહી આપ બુજાવે,
> ઇલમ ઓલમા કામેલ મુરશીદ બનકર આપ સુજાવે. (૩૨૮)

એ મુજબ લોકોની હીદાયત અર્થે ખુદાઇ નુર ઇમામ રૂપે આ દુનીયામાં સદા હાજર અને જાહેર રહે છે વગેરે અનેક નસીહતો આ કીતાબમાં ભરેલી છે. "અના કુરાને નાતેકુ" "હું બોલતું કુરાન છું" એ મહાન વાક્ય ઉચ્ચારનાર અવ્વલ ઇમામ હ૦ મઉલા મુરતઝાઅલી સાહેબે ઝુલરીકારના ઇસ્લામની શરૂઆતનાજ આ કલામો આજના તેમના ૪૮ મા જોમામાં સર સુલતાન મહમદશાહ તેજ હ૦ મઉલા મુરતઝાઅલી કુરાને નાતેકના ફરમાનો જેટલાજ ઉપયોગી અને મોમીનોને હીદાયત કરનાર છે અને તેથી દરેક બાળ વૃધ કે યુવાને, સ્ત્રી કે પુરૂષે આ પાક કલામ વાંચી મનન કરી તે ઉપર ચાલવાથી દીની વ દુન્યવી ફાયદો અવશ્ય મેળવી શકશે મઉલા સર્વને નેક હીદાયત બક્ષે.

પ્રગટ કર્તા.

સાંકળિયું.

કલામે-મૌલા.

કલામ હઝરત સુલતાનલ ઓલીઆ અમીરલ મોઅમીનીન શાહે
મરદાં મુરતઝા અલી ઇબને અબુ તાલબ સલવાતુલાહ
અલેહે સલામકા.

બિસમોલ્લાહ હિર રહમા નીર રહીમ.

અવ્વલ ઝીકર અલ્લાહકા, જો હુએ રહીમ રહેમાન;
દુયુમ કલમા મહમદકા, જો હુએ દીન ઇમાન.
સીયુમ કલામ મઉલાકા, જો હિંદી બોલ સુનાયા હયે,
યે ખઝાના ઝવાહેરકા હયે. સો ઝાહેર કર બતાયા હયે. (૧)

(૧) બયાન સાચકા.

સુનો ભાઈ મોમીનો, મઉલાકે કલામકા બ્યાન;
કહયા હુએ કે ઇમાન મરદકા, સો તું સુખનસું પહેછાન.
જો સુખન મીને હુએ સાચા, સો હુએ સાચા ઈમાની,
ઈમાનકે સાચકી હુએ, સુખન નીશાની. (૨)

સાચસેં હએ મરદકા છોટકા, ભાઇ સાચી વાચા રાખો મુખ,
જુઠ બોલે સો બહોત દુઃખ પાવે, સાચ બોલે સો
કભી ન પાવે દુઃખ.
સાચા બોલો સાચા ચાલો, કે મોમીનકા હએ સાચા દીન,
યે ફરમાયા શાહે ઓલીઆ, આપ મન રાખો સાચા યકીન. (૩)
સાચી દોસ્તી ઉસકી જાણો, જો કોલ મિને હએ સાચા;
સાચા મીંતર સોઈ જાણો, જો મીંતરસે સાચી રાખે વાચા.
પ્રીત કરીએ સાચેસું, જો બોલે સોહી નીભાવે;
તો સાચે સાહેબ બહેસ્ત દેણુ કીયા, પણ પ્રીત કરે સો પાવે. (૪)
ચલણી ચલાએ ગુનાહ ન કરીએ, ઇમાન રાખો સાચા;
ઉતમ ચલણી એહી જાણો, જો સાચી રાખે વાચા.
ચલણી ચલીએ ઉદમ કરીએ, સો બીચારીને કરના;
કે ગુનાહ ન હોવે જીસમેં રબકા, રબસે તો સહી ડરના. (૫)
જો કોઇ સાચે પંથ ચાલે, સબ કોઈ ઉસકે પંથમેં આવે;
સાચે પંથકી એહી નીશાની, જો સાચા પંથ સબકે મન ભાવે.
અલ્લાહ એક જાણો સીરજણહાર, મહમદ જાણો અલ્લાહકા નબી;
નબીજીકે પીછે સાહેબ ખીલાફત, સાચ કર માનો મુરતઝા અલી. (૬)
સાચા નબી હએ દોસ્ત ખુદાકા, ઓર સાચા તો હયે ખુદાવંદ આપ;
સાચા બોલનહારકું પનાહ ખુદાકી, ઉસકું કુછ ન પહોંચે સંતાપ.
સાચા કીલાવે દોસ્ત ખુદાકા, સાચે પર સદા હએ રહેમત રબકી;
સાચા ખુદાકું હાજર બુજે, કે ખુદા હએ દીલમેં ખલકત સબકી. (૭)
તાઝગી મોમીનકી સાચસંથી હએ, એ કલામ તું સહી સચકર માન;
સાચ સો ઈમાન સાચા જાણો, ઓર સાચ સો તાઝગી નીશાન;
અલ્લાહ એક મોહમદ નબી, મઉલા અલી હએ નબીજીકે ઠામ;
ઈસ રીત ઈમાન લાઓ કરો કબુલ, એ હએ હુકમ કલામ. (૮)

(૨) બયાને બીરાદરી.

ભાઈ વએ તેરા જાણો, જો કુછ તુજે દેવે માલક;
નહી ભાઇ વએ હએ તેરા, જો હોવે તર બાપકી આલ.

દુનીયામેં દોસ્ત વહી જાણીએ, જો કરે માલકી મદદ,
દુનીઆકી મદદ માલ હય, આપ અમલ છોડાએસી અબદ. (૯)
ભાઇ વએ તેરા જો સખ્તીમેં, રહે તુજ સંગ સંગાત;
નહી ભાઈ વએ તેરા, જો હોવે તેરા હમ જાત.
ભાઇ વએ તેરા, જો કઠન વેલા તુજ આવે કામ;
નહી ભાઇ વએ તેરા, જો માબાપ જાયા ધર્યા ભાઇ નામ. (૧૦)
ભાઈ વએ તેરા જો તુજકું ચાહાવે, ઓર બતાવે નેક કામ;
નહી ભાઇ વએ જો નસલ બાપકી, ઓર ડુબાવે તેરા નામ.
તો ભાઇ સોઇ જામે ભાવ એસા રહે, જો કરે હકકી રાહનુમાઇ;
જો દુનીયા લાલચ ખુદા ભુલા દે, સો હએ દુશમન વો નહી ભાઇ. (૧૧)
ભાઇ તેરા વાહી જાણો, જો હરદમ કરે નેક નસીહત;
બુરે કામસે સદા બચાવે, જીસ બુરાઈસે હોવે ફજીહત.
તો દુનીઆ મોહબત સદા બુરી હએ, એહી ફજીહત ઓર ગુમરાહી,
મોહબત મોલાકી રાહ સીધા હએ, જો બતાવે સો સાચા ભાઇ. (૧૨)
ઇસ જમાનેકે ભાઇ અયસે, જો ભાઇયુંકા અયબ ઢુંઢનહારે;
અયબ દેખ રૂશવા કરે, ઓર સુનાવે લોક સારે.
ભાઇયુંકા અયબ ઢુંઢે ભાઇ અયસી વેલા જાનો;
તો પરલોક અયબ ઢુંઢે, સો અચરત નહી માનો. (૧૩)

(૩) દર બયાને ફઝીલતે અદબ.

અદબ શીખાઓ અપને અહેલ ઓર અયાલ,
તો નફા સહી બક્ષા અપને બાલ ગોપાલ;
અદબ શીખાયા જીને અપને પુત ઓર ધીઆ,
તો સહી બોહોત નફા લે ઉનુકું દીઆ. (૧૪)
અદબ મરદકા સો ભલા હએ જાનો,
બે અદબકે સોનેથી, અદબ ભલા હએ પીછાનો;
અદબસે જીને કીયા, પર દીલ ખુશહાલ,
એ ભલા હએ ઉસથી, જો બે અદબીસે દેઓ માલ. (૧૫)

મરદકા ઘરેણા અદબ હુએ, જીયું ઔરતકું સોના રૂપા શણગાર,
એ સુન કર મનમાંહે રાખો. ફરમાયા સાહેબે ઝુલફીકાર.
અદબ ચલીએ અદબ બએઠીએ, અદબસેથી કરીએ કાર;
જે કોઇ દખે જે કોઈ સુને, સો તુમસેંથી હોવે ખુશહાલ. (૧૬)
સોના ઢુંઢણેસે હુએ એ ભલા, જો આપ કાજે ઢુંઢે અદબ,
કે સોના તો દુનીયા માંહે રહેસી, અદબ મીલાએસી અપના રબ;
અદબ યે જો આપકું બંદા જાને, સીરજનહારકા
હરદમ જપીએ જાપ,
એસી ચલણી જો કોઈ ચલ્યા, ઉને પાયા સીરજણહાર આપ. (૧૭)
અદબ મરતબા બહોત બડા હુએ, જયેસા અદબ તયેસા નસીબ,
બે અદબકું કોઇ નહી ચાહાવે, બા અદબ રહે સબકે કરીબ;
ખલકતમેં આપ ખાલક હુએ, અયેસા સમજ કરીએ અદબ,
બે અદબ નહી રબકું પાવે, બાઅદબને પીછાના રબ. (૧૮)

(૪) દર બયાને તારીફે સખાવત.

જાહેર કરણી સખાવતમેં, અપની દોલત ઔર પુંજી,
એ બી હુએ શુકર ખુદાએકા, દીલમેં સહી કર બુજી;
છીપાણી નહી ભાઇ, જો નીયામત દીતી દાતાર,
એ બી શુકર નીયામતકા, બોહોત હુઆ શુમાર. (૧૯)
સખાવત કરો જો કુછ પાયા, આગમ ચીંતા કરણી નાહી,
એ કામ તેરા હુઆ સહી, જો કુછ દીયા રાહ ઈલાહી;
જો કુછ પાયા સો ઉડાયા, રબકી રાહકા કીયા કામ,
કાલ કરૂંગા યું ના કહેના, કાલકા કયેસા લેના નામ. (૨૦)
ખએર જો દેણા સો ખુશહાલ હો કર, દેણા દીલ ભીતર,
હસમુખ હો કર ખએર દેવે, તો દોનું પાવે અજર;
જો હસમુખ દેવે, ખએર ખએરાતકા માલ,
આછી રીતભાત જીયું, લેનેવાલા હોવે ખુશહાલ. (૨૧)
જો અહેસાન કરે ઉસે બખાને, ઉસકા યે બીચાર,
જો દેણા સો મન વાર કર દેણા, તો ભલા કહે સંસાર;

મઉલા ફરમાવે કે દેણા ઈયું, જીયું પર દીલ ખુશહાલ હોવે.
જો પર દીલ કુડા કર દેવે, તો અપના દેના ખોવે. (૨૨)

ઉતમ માલ વઓ જાનો. જો ખરચ્યા રાહ ખુદાએકે કામ,
લાખ દો લાખ ઉતમ નહી, ઉતમ વએ કોડી જો દીજે ખુદાએકે નામ,
બહોત ખાયા બહોત ખરચ્યા, બહોત બડા ઘર કીઆ,
એ માલ સબ ધુલ મીલાયા, ઉતમ વએ જો રાહ ખુદાએકે દીયા. (૨૩)

જો કુછ ખટો કમાઓ ખુદાસું પાઓ, બોહોત હીસ્સે બાટજ દેણા,
થોડે મીને આપજ ખાઓ, રબકું તેરેસે હએ હીસાબ લેના;
જો નીયામત ખુદાને બંદેકું દીતી, તો બંદા દેવે રાહ ઇલાહી,
થોડે મીને આપ ગુજરાને. તો લેખે વેળા છોટકા પાઈ. (૨૪)

કરીમકા સાહયા સબ કોઇ ચાહાવે, સબ કોઈ કરે ઉસે દોઆ સદા,
તો નીત નીત ઉસકા ભલા હોવે, ઉસ ઉપર કરમ કરે ખુદા;
કરીમ વએ જો આપ થોડા ખાવે, ઓરકું ખીલાવે બોહોત,
એ બડાઈ સબસે નીયારી, ઇસ બડાઇકું નહી અયશી કુઉત. (૨૫)

સખી ખુદાકું નજીક ભાઇ, સખી તો હોવે ખુદાકા હબીબ,
સખીકું સબ કોઈ દાતાર કહેવે, સખીકા તો હોવે બડા નસીબ;
સખાવત કીએસે બરકત હોવે, સખીકા ઘર હોવે બોહોત આબાદ,
જીયું પારસથી સોના હોવે, તીયું સખાવત દઓલતકું કરે જીયાદ. (૨૬)

લે આઓ જો કુછ હએ તુમારે પાસ, ખુદાએકી રાહમેં દેણા સબ,
તો ખલકત તુજે નેક બખાને, ઓર તુજ ઉપર રાજી હોવે રબ;
જો માલ ખાસા ને અતી પીયારા, સો લે ખરચો ખુદાએકે કામ,
તો કાદર તુજ પર કરમ કરે, ઓર દુનીઆમેં રહેવે તેરા નેક નામ. (૨૭)

યતીમ લડકા જો કોઇ ખુદાએ કારણ પાલે, આપ શીર લેવે ખરચ ખાના,
રાઝક તો રોજી દોનુકું દેવે, પાલણેકા તો સબ હએ બહાના;
ખરચ ખાના પારકા, આપ શીર લેવે જો દાતાર,
તો ઉસ દાતારકી રોજી અદકી હોવે, ઓર ઉસકીબી રોજી દેવે
સીરજણહાર. (૨૮)

જઇફકા હથીયાર પુકાર હએ, સબ આગલ વએ કરે ફરીયાદ,
જે કોઇ ઉસે દુઃખ દેવે, તો ફરીયાદ કર ચાહાવે અપના દાદ;

જીસે જોર નહી બાંહા બંધન નહી, નહી ઉસે માલકી પુસ્તી,
જો કોઈ ઉસે દુઃખ દેવે, તો ફરીયાદ કરે ઓર કીયા કુછ
હોવે ઉસથી. (૨૯)

જઇફ જો હોવે જાતસે, કે જઇફ હુઆ હુએ બીન માલ,
તો અદકી બડાઇ હુએ આપકી, જો જાઇ પુછો ઉસ જઈફકા હાલ;
આપસેંથી જીસે જોર થોડા, ઉસ સાથે બોહોત હોએ નરમ,
જીયું જાણો તીયું કરો ભલાઇ, તો તુમ ઉપર અલ્લાહ કરે કરમ. (૩૦)

સંખાવતકા એક બાલ જાણો, જો બક્ષીસ કરો મન વારી,
કે જીસ કીસીસે રીઆત કરો, ઉસકી બોહોત કરો દીલદારી;
સંખાવત કીએસે યે ગુન હુએ, જો હોવે કીસીકા દીલ શાદ,
તો મન વારસે હોવે શાદી અદકી, એ નુકતા સુન કર રાખો યાદ. (૩૧)

સદકા ખએર ખએરાત જાણો, જો કુછ દેઓ ખુદાકે નામ,
જો લેનેવાલે પર મીન્નત છોડો, તો સવાબથી હોવે અદકા ગુનાહ;
જો ખએર કરો ખુદાએ કારણ, ઓર જો કુછ દેઓ ખુદાકે નામ,
તો લેને વાલે પર પાડ ન છોડો, તો સુધર તુમારે આકબત કામ. (૩૨)

બોહોત હાથ ખાણે પર પડે, તો બરકત અદકી આવે,
થોડે ખાણેમેં બોહોત સંતોખે, જો એક બાસનમેં ખાવે;
ચાર જન એકઠે બએઠે, જો મીલ કર ખાવે તઆમ,
તો તીનકા હીસા ચાર સમાવે, સબકા હોવે કામ. (૩૩)

કાફર સખીકું ઉમેદ જન્નત, મુસલમાન બખીલથી હુએ અદકી,
કે જો સખાવત બદલે ઇમાન પાવે, એ સંખાવત કરે ગુન ઉસકી;
મુસલમાન બખીલકું દુનીઆ લોભ, કીસી અમલથી ખોવે ઇમાન,
તો જન્નત વએ કાંહાંથી પાવે, જો મુસલમાનથી હુઆ ના મુસલમાન. (૩૪)

ફકીર સખીથી માલદાર બખીલ, જાણો હુએ અદકા ભીખારી,
કે ફકીર સખી મન હીમ્મત વસે, માલદાર બખીલને હીમ્મત હારી;
ફકીરકી હીંમતસેંથી દઓલત ભાઇ, બખીલકી દઓલત નહી યે
હુએ કુલ,
હીંમત બાંધો દઓલત પાઓ, એ ફરમાયા આપ વલી મકબુલ. (૩૫)

(૫) મુઝમત બખીલકી.

માલદાર જો બખીલ હુઆ, તો બખીલી હએ ઉસકું આઝાબ,
જયેસા આગલ્ર રાખા ખાણા નીયામત, ખાણે ન પાવે ખાણા શીતાબ,
જો નીયામત મઉલાને બંદેકું દીતી, તો ખાવે ખરચે જીયું હએ
ફરમાન,
જો ખાવે ન ખરચે છોડ મરે, તો દોનું જહાનમેં હોવે પશેમાન. (૩૬)

માલ બખીલકા પથર જએસા, ન આયા ઉસકે કુછ કાજ,
ન આકબત કેરી વાટ સંવારી, ન ખાયા ન પીયા ન કીયા રાજ;
બખીલ કમાવે ઓર ધુતારે ખાવે, ઉસકે નસીબ વએ હુઆ પથર,
સેખે વેલા વએ પુછાએસી એ સુણ ખરચો, કીયુ અહમક હોતા હએ
સુન ... (૩૭)

જીસકા હાથ ન હોવે કુશાદ, એ ભલા ઉસથી કે જીસકા દીલ ન
હોવે કુશાદ,
હાથ તંગથી કોઇ શાદ ન હોવે, જીસકા સીના તંગ સો આપ
ન હોવે શાદ;
આપ દીલ શાદ કરણેસેથી, પર દીલ શાદ કરના હએ ભલા,
દીલ કુશાદ કરો સબ દીલ મનાઓ, કે સબ દીલ મને હએ આપ
અલ્લાહ. (૩૮)

જીસ કોસીકા હાથ તંગ હોવે, ઉસકા સીના બી હોવે તંગ,
કે દીલ ઉસે ગુસ્સા બોહોત ભરા રહે, સબ સાથ વએ કરે જંગ;
તો દુનીઆ લોકુંસે હએ લઢતા, લાલચ ઘણી હએ તંગ દસ્ત,
ઉસે દોલત બડી ઓર દીલ કુશાદ, જો દુનાયાના કુછ બુજે વસ્ત. (૩૯)

બખીલ કુછ ન ખએર પાએશી, પાએશી ગઝબ ઇલાહી,
રાહ ખુદાએકે કુછ ના ખરચ્યા, ઉમર સારી દુનીયા જમાઈ;
હઇયાતીમેં રબ નહી પીછાના, દુનીયાસે મર કર પાયા આઝાબ,
મઉલા ફરમાવે ચેતો ભાઈ, કરો સખાવત કામ સવાબ. (૪૦)

(૬) બચાને લાલચ.

જીસે લાલચ ઘણી, સો ન સંતોખે કીસી હાલ,
બોહોત દોલત એતી પાવે, જો સારી દુનીઆકા બી પાવે માલ;
તો બી લાલચીકી આંખા નહી ભરે, ભરનેકા નહી હુએ સુલ,
ઉસકી આંખા તબ ભરે, જબ પડે ઘોરકી ધુલ. (૪૧)

મરદકી ખુઆરી લાલચસેંથી, કે લાલચી હુએ નીત ભીખારી,
કે લાલચસેં વો ઇજ્જત જાવે, આવે ઉસે બહોત ખુઆરી;
લાલચીકી કોઈ બાત ન માને, સબ જાને ઉસે હીણા,
સાત પીડીકા નામ ડુબાવે, ભઠ પડા ઉસકા જીણા. (૪૨)

લાલચીકી લાલચ જાણો, કે લાલચીકું કરે હુએ કતલ,
કે આપ હાથ આપ હલકા હોવે, ખોવે દુનીઆ દીન લાલચ બદલ;
કે વ્યાજ લાલચ પઇસા ઓરકું દેવે, જો વએ ફેર ના દેવે તો
દુનીઆ ગઇ,
જો લડે તો જીવ બી જાવે, ઓર આકબત બી ઉને ખોઈ સહી. (૪૩)

મનકા દુઃખડા લાલચ હુએ, ઉસ મન કભી ન હોવે સુખ,
જો લુકમાન હકીમ આકર ઇલાજ કરે, તોબી ન જાએસી દુઃખ;
મનકા દુઃખડા યેહ હુએ, જો બોહોત મોહોબત દુનીઆ બડાઈ,
ઇસકા દારૂ લાલચ સટણી, સો પીર કામલથી એ પીડા જાવે ભાઈ. (૪૪)

હલકા હોવે લાલચી, પણ વએ તો નહી જાણુ યે બાત,
લાલચ ઉસે હલકા કરે, કે ધંધા કરાવે દીન ઓર રાત;
ઇસ દુનીઆ ધંધે બુડાહ હુઆ, તો બી દુનીઆ ન આઇ કુછ હાથ,
અબ ચેત ધંધા અએસા કર લે, જો તું ઉઠ ચલે તો આવે તેરે સાથ. (૪૫)

તીન શખ્સ હલાક કરનહારી, જીસ મીને વએ આઇ,
વએ તો બોહોત હલાક હુઆ, આકબત ઉને ગમાઇ;
એક બખીલી ઓર લોભ બહેરા, ઓર નેક અમલથી ભાજે,
ઉસકું તો સહી ડુબા જાણો એ બન્દેકું નહી છાજે. (૪૬)

જો કોઇ કીસે દેવે, ઉસકી વએ બોહોત કરે વખાણ,
જો ઓર લેનેકું વખાણ કરે, તો ઉસકું તું લાલચી પીછાણ;
જો કોઇ કુછ દેવે, તો શુકર અલ્લાહ આગળ કરીએ,
બન્દે આગલ ન વખાણીએ, લાલચ મન ન ધરીએ. (૪૭)

દુનીઆદાર સબ મન દુ:ખી, ઓખદ એ હએ જો લાલચ છોડો,
દીલકા વહાણ તુફાન હએ લાગા, કીનારે તરફ મોહોરા મોડો;
જીને કીનારા પકડા ખડા, ઓર છોડા સબ લોભ જંજાલ,
ઉસ મન દુ:ખ કબી ન આવે, પલ પલ અદકા હોવે ખુશહાલ. (૪૮)

લાલચ લોભ બખીલી છોડો, કરો બંદગી સખાવત કામ,
બુરા અમલ તો નામ ડુબાવે, નેક અમલથી રહેવે નેક નામ;
નેકી સો પહેછાન ખુદાકી, કે સબ દાલ મીંને હએ હક સુબહાન,
એ સમજ સબસે મુરવત કરો, તો તુમસે રાજી રહેવે આપ રહેમાન. (૪૯)

(૭) દાસ્તાન મનકા.

આપ મનકા કહયા ન કરીએ, તો બોહોત રાહતજ હોવે,
અએસા કામ જો કોઇ કરે, સો અપની બલા ખોવે;
કે મન તો લડાઈ ને સખતી થાવે, જો ન કરે તો સુખસું સોવે,
બડા નફા તો એ હુઆ, ઓર ખુદા ઉસ ઉપર મોહોવે. (૫૦)

તુજ મન હએ અભીમાન ઘણા, મન તેરા ઉસ પીછે જાય,
અભીમાન શએતાન દાએ દુરીજન, તેરે મનકું બોહોત દોડાએ;
જો અપણી ભલાઇ ચાહો, તો મન અભીમાન છોડી બએઠો,
રબસે ડરો બુરા કામ ન કરો, તો જન્નત મીને સહી પએઠો. (૫૧)

જબ મન તેરા ગરદન ચડે, ઓર જીસું ચાહે તીસું દોડાએ,
જબ તુજ ઉપર ઉને જોર કીઆ, તબ તું ઉસકું હકસેંથી ડરાએ;
કહો એ મન મેરા એ રાજબી તેરા, જબ તક ઇસ દુનીઆ વાસા,
કાલ મર જાએસી માર ખાએસી, બેહેસ્તથી જાએસી નીરાસા. (૫૨)

દુશમનકે જો તાબે હોવે, આખરત સહી હોવે હલાક,
ઇસ મનકા કહયા જો તું માને, તો તુજે હલાક કરે એ નાપાક;
એ મન દુશમન હએ ઇસ મત ના ચાલો, ચલો જીયું હએ હુકમ રબ,
તો દુનીઆ દીન સબ ભલી હોએ, તુમસે ભાગે બુરી બલા સબ. (૫૩)

અકલમંદ દુશમન બી ભલા ઉસથી, જો દોસ્ત હોવે અણસમજ,
કે અણસમજ દોસ્તથી, બોહોત આઝાર પહોંચે તુજ;
મનવા તેરા તું દોસ્ત જાણે, પણ એ હએ અણસમજ નહી ઇસે બુધ,
વએ કામ કરસી તું પસ્તાએસી, ચેત સંભાળ તું અપણી શુધ. (૫૪)

દુશમનકું બદલા દેતે ઢીલ કરે હએ, તો તું ફતેહ અપની હએ ગમાવે,
દુશમન કરે સો તું સેહેવે બદલા ન દેવે, તો દુશમન તુજ ઉપર ફતેહ પાવે;
યે મન તેરા દુશમન હએ, તુજે જીયું ચાહાતા તીયું હએ દોડાતા,
તું બદલા દેને કરતા હએ ઢીલ, વએ દમ દમ અદકી ફતેહ પાતા. (૫૫)

આપ નફસથી જો કોઇ ભાગે, લોભ લાલચ ઉસથી જાએ,
કે વએ તો સોવે આરામસે, ઓર વએ કબી દુઃખ ન પાએ;
છોડો ભાઇ લોભ લાલચ, ઓર છોડો સબ મનકા ચાવા,
તો રબ ફરમાવે કે ઉસ બંદેકું, મએ દઉંગા જન્નતુલ મેવા. (૫૬)

ભાગણા તેરા તુજ નફસસે, સો નફા તુજ બક્ષે અદકા,
ઉસથા તું આપ બચા કર ભાગે, તો તુજે ન લાગે જખમ ઉસકા;
વાઘથી ભાગા ને તન બચાયા, તો દુનીઆમેં દોએ દીન કરસી કરાર,
તીયું આપ નફસથી જે કોઇ ભાગા, ઉને અપની બેડી ઉતારી પાર. (૫૭)

એલમ ઉપર જીને અમલ કીઆ, વએ પાયા અનત ભલાઇ,
કીસી ભલાઇકું વએ નાહી પોંહોચા, જીને આપ મન અમલ ચલાઇ;
જો એલમસેંથી અંધા હુઆ, ઓર આપ મન કીઆ અગુઆ,
કે જીયું મન ચલાવે તીયું ચાલે, મન લે વાંહા ડાલે જાંહા હોવે કુઆ. (૫૮)

તો નસીહત દુશમનકી મત સુનો, ભાગો ઉસથી નીત દુર,
દુશમન જો કુછ નસીહત કરે, સો સમજો કે હએ મકર ભરપુર;

તો ઈસ મનકા કહયા ન કરો, એ હુએ તુમારા દુશમન,
ઈસ દુશમનકું આપ વશ રાખો, તો આરામ પાઓ આખરત દીન. (૫૬)
ઝાહાદ કરના કાફ્રસેંથી, એ કલામમેં હુકમ હુએ રબકા,
તો બડા કાફર હુએ નફસ અમારા, સહી બુજો બંદે સબકા;
તો જીસ બન્દેને નફસકું મારા, ઉને ફતેહ પાઈ દોનું જહાન,
જો કોઇ તાબે મનકે રહયા, તો દોનું જહાનમેં હુઆ પશેમાન. (૬૦)

(૮) શરમ, હલીમી, નમણી, મીઠી ઝબાન.

તેઆઈ ઈમાનકો શરમ હુએ, બફાદારી તેઆઈ ઓર,
ઓર તેઆઇ સખાવત જાઓ, એ તીનુંસે ઈમાન બએઠા ઠોર;
જો શરમ થોડી તો ઇમાન ઓછા, એસેહી લેખે લેખા,
પણ તીનું લછન જીસ તીને નહી, તો ઇમાન ઉને કયા દેખા? (૬૧)
શરમ મરદકા છતર હુએ, જો અયબ ઉસ મરદકા ઢાંકે,
ઉસકા અયબ કોઇ ના કહેવે, જો શરમ કરે વએ આપે;
જો બુરા અમલ કરતે શરમાયા, ઓર પસ્તાયા અપને જીઆ,
તો ઉસકે અયબ પર પરદા, ઉસકે શરમને કીઆ. (૬૨)
હલીમી મરદકા, ઉસ મરદકા સહી યાર હુએ,
કઠન વેળામાંહે હલીમી, ઉસકા મદદગાર હુએ;
જા જાલમ હાથ જો કોઇ પડે, ઓર નરમીસેં બાત આંખે,
તો જાલમ હાથથી વએ છોટકા પાવે, હલીમી ઉસકી શરમ રાખે. (૬૩)
મરદકા જમાલ હલીમીસેંથી, હોવે રઓશન ઉજાલા,
જો કોઇ ઉસકું દેખે, સો આપ જીવ હોવે ખુશહાલા;
નરમી નેકી જો ઉસમે આઇ, તીસથી ખુબી દીસે સબકી નજર,
જાલમ જએસા દેવ દીસે, જો હોવે સુરત ચાંદ બદર. (૬૪)
જો સબું સાથે નમી ચાલે, ને ઉતમ ઠામ બીઠાવે,
સબથી આપ નીચા બએઠે, તો બહોત બડાઇ પાવે;
નમી ચાલે સો બડાઇ પાવે, નમણી સબકું પીયારી,
ત્રાજુ પલે જો હોવે નમે, ઉસે લેવે દુનીઆ સારી. (૬૫)

મરદકા મરતબા બુલંદ હોવે, જો કરે વએ બહોત નમણી,
જો હાથ પર સલામકું નમે, ઉસે કહેવે બાંહા જમણી;
પર નમેસેં એ બાંહાં હુઈ પીયારી, ખાણે નયામત બીચ એસે ઘતી,
જો પર નમેં સો નયામત પાવે, આપ મન બડાઈ ન રાખે રતી. (૬૬)

બોહોત ઉમરોહો ઉસકી હોવે, જીસ દીલ સખતી હોવે થોડી,
નેકી ઉમરોહો ઉસકી રહેવે, જીને સખતી કરની છોડી;
સખતી છોડો નરમી કરો, જએસા નરમ હુએ રેશમ હીર,
તો મુંજથી રેશમ બહોત ટેહેરસી, એસ પટંતરે સમજો વીર. (૬૭)

કોમલ દીલ અપનેકું રખના, જીયું કોમલ હરીઆલી કવલા ઘાસ,
ગરદનકશ કઠીન નહી હોના, જીયું ઝાડ બડે બન વાસ;
જબ હોતા તુફાન જોરકા, તબ તરૂ સખત ગીર ગીર જાઈ,
કોમલ ઘાસ ખુશ લેહેરાં લેવે; પવન ઉસે ન શકે ગીરાઈ. (૬૮)

કોમલ દીલ તો અયસા રખના, જયસા કોમલ મસ્કા તુપ,
જીસ નીયામતમેં તુપ હુએ મીલતા, ઉસમેં લીજ્જત હોતી હુએ અનુપ;
જીયું ખાણેમેં ઘી લજ્જત દેતા, તીયું કોમલતાસેં લજ્જત પાવે
તન મન,
જો સંગદીલી હો સખતી કરતા, ઉસીકે બહોત હોવે દુશમન. (૬૯)

કલામથી નરમીસેંથી દીલ હુએ આછા, કયેદમેં આતા જીયું હીર
નરમ બંધનકું આછા,
તીયું નરમ કલામસેં, હુએ દીલ બંધાતા;
મુલકકા બાદશાહ જો ચાહાવે, તો રઈયતકા હાથ પાંઉ બાંધે ગરદન,
પણ દીલકું ના બાંધ શકે, દીલ સો બાંધે જો બોલે મીઠા નરમ બચન. (૭૦)

નરમ કર ભાઈ બોલી અપની, તો તુજે દોસ્ત કર બુજે સબ,
નરમ બોલના વએ કો શીખે, જીસ ઉપર કરમ કરે આપ રબ;
નરમ બોલે સો સબ મન પ્યારા, એ ફરમાયા હઝરત શાહ,
જો હુએ હીદાયત કરનેવાલા, હકીકત જીને બતાઈ રાહ. (૭૧)

નરમી કરીએ સબ ખલકતસે, તો સબ હોવે તેરે દોસ્તદાર,
પણ આપ કોમકી દોસ્તી ભલી, જીનુંસે મીલના હુએ હર બાર;
ખેશ કઓમ કબીલા અપના, દોસ્તી ભલી ઓર સંગાત,
તો નીત નરમી કરો ઉનુંસે, જીનુંસે મીલના હુએ દીન ઓર રાત. (૭૨)

જો હુઆ મીઠા બોલા. ઉને ન્યામત બડી પાઇ,
મીઠી જીભ તો ઉસકી હોવે, જો હોવે મકબુલ ઇલાહી;
સબું સાથે જો મીઠા બોલે, તો ખલકત દીલ પતીજે,
તો સબ દીલ ભીતર હુએ કીલતાર. સો હક સુબહાન ઉસથી રીજે. (૭૩)

જીભ મીઠી હુએ પુંજી તેરી, હોવે સહી સબ બાજાર,
કે મીઠી જીભથી અદકા હોવે, વેપારીકા વેપાર;
દુનીયા બાજારમેં મીઠા બોલો, તો સબ દીલ તેરે હાથ આવે,
તો સબ દીલ મીને વસે સાહેબ રાજા, ઉસકું તું સહી પાવે, (૭૪)

જો મુરવત અદકી ચાહાવે, તો સબકી બડાઇ રાખે,
નમી ચાલે ને મીઠા બોલે, નરમીસેં બાત આંખે;
સબ કીસીકું મોટા જાને, આપ હોવે નીમાણા,
તો નેક ખસલત ઉસ મીને આઇ, સત ધરમ ઉને પીછાના. (૭૫)

(૯) દાસ્તાન જાહેલુંકા ઓર બેવકુફીકા.

જાહેલુંકી કીરીયા સો અદકી કરે, ઉનકું ગુમરાહી,
વએ આપ બી ડુબા ઓર સાથી ડુબાવે, જીનકું ઉને કીરીયા શીખાઇ;
જાહેલ હલાલકું હરામ કહેવે, ઓર પાકકું કહેવે નાપાક,
એસી રીત કીરીયા કરે, જો આપકા દીન મીલાવે ખાક. (૭૬)

જાહેલ વએ જીસે ઇલમ નાહી, ઉસકા હુએ પરદા ચુપ રહેને માંહી,
જો બોલે નહી તો હુએ જાહેલ, પણ ઉસકી જાહેલી કોઇ જાણે નાહી;
જાહેલ વએ જીસે નહી મઆરફત, બીન પીછાનેકી વએ કહેવે બાત,
તબ લીખંને વાલે ફીરસ્તે લીખે, કે મઆરફત નહી ઇસકી ઝાત. (૭૭)

અકલમંદ લડકા ભલા ઉસથી, કે જો જાહેલ હોવે બુઢુડા,
કે અકલમંદ લડકા દરીયાં પાર જાવે, જાહેલ બુઢુડા સો સહી ડુબા;

અકલમંદ વએ જીસે મઆરફત હોવે, જાહેલ વએ જીસે નહી પેહેછાન,
રબ દરગાહમેં બડા નહી માલ ઓર ઉમરો હો, વાંહા બડા વએ
જો હોવે સુજાન. (૭૮)

જીસ મુલકકા બાદશાહ અહમક હોવે, વએ મુલક શીતાબી જાએ,
કોઇ છીન લેવે યા ઉજાડ હોવે, હર તરેહસે બદી દીખાએ;
તુજ ઘટમેં તું હએ બાદશાહ, અહમક હએ જો માને મનકા કહયા,
તો પાપ લોભ આવ તુજ ઘટ બએઠે, તો એ મુલ્ક તેરે હાથથી ગયા. (૭૯)

સાચી બાત નસીહત સુનતે, જો તું આપ મન ગુસ્સા ખાવે,
તો તેરા ગુસ્સા તું જાણ્, કે તુજ ઉપર બુરાઈ લાવે;
સાચા સુધા જો કોઈ કહેવે, તો ગુસ્સા ન કરીએ અપણે મન,
સાચી બાત સુનતે જો તું ગુસ્સા ખાવે, તો તું હએ અપને
જીવકા દુશમન. (૮૦)

જો ઉંચા સમજે ને ઉંધા બીચારે, જો કુચ્છ ઉને સુનીઆ,
તો મોતકી કડવાઇ ભર ઉમર ચાખી, સહી બીચ ઇસ દુનીઆ;
જો કોઇ બાત ઉસે ભલી કહેવે, તો વએ જાણે કે યે હએ
બુરી બાત,
ભલીકું બી બુરી જાણે, આપ દીલ કુડે યું દીન રાત. (૮૧)

રેજાલુંકી દોલત જાણો, કે હએ આફત લોકું ઉપર,
કે રેજાલા શીર પર હાકમ હોવે, ઉસથી ભલા શીર પર ડુંગર;
કે ડુંગરકું તો બોજ ઘણેરા, ઉસ નીચે મરીએ કોઇ ન જાણે,
કે રેજાલેકું બોજ નહી, સબ આગલ ફઝીહત કરે રજાણે. (૮૨)

હાકમ હોણેકી મસ્તી બડી, શરાબ પીએસે હએ અદકી,
શરાબ પીએ બુરા કામ સુજે, તએસી બુધ બી હોવે ઉસકી;
મદ્ય પીએ મતવાલા હોવે, ન પીછાને આપ ગુન ઓર જીઆન,
નીચ હાકમ હુઆ આપ જીઆન ડુંડે, ઉસકા અગુઆ હુઆ શયતાન. (૮૩)

જો બાતુનસે તુજે રાજી કરે, ઉને તુજસે બડા દગા કીઆ,
એક જાહેલ કસબી કરતા થા, શયતાન આઅ સલામ રબકા દીઆ;

સાથ ગધ્ધા લાયા થા કે ચલો મએરાજ, યે ભેજી હએ સવારી,
વો રાજી હો ચડા સારા શહેર ફીરાયા, બાતન રાજી હોનેકી
યે ખુઆરી. (૮૪)

જાહેલ તું મત હોના ભાઇ, જાહેલકું કુછ નહી નફા ભલાઇ,
વએ ના દુનીયામેં ઇજ્જત પાવે, ન આકબતમેં કોઇ ઉસકા સખાઇ;
જો ચાઓ ખુબી દોનું જહાનકી, તો સુનો ઇલમ એક ધ્યાન.
નીત નીત મીલો જા ઇલમ મજલસમેં, જીસથી પાઓ ઇલમ ઇરફાન. (૮૫)

(૧૦) દર બયાન ખુબીએ એલમકે ફરમાતા હએ.

સરદાર ઉમ્મતકા વહી, જે એ દીન મસલા જાને,
હકકી રાહ ખલકતકું બતાવે, સાચ જુઠ જુદા પીછાને;
ટોલે મીંને બડા વએ, જીસે એલમ દીન સબ આયા,
વએ તો ટોલેકા ગોવાલ જાનો, જીસે ઇલમ નહી સો ઢોર ગણાયા. (૮૬)

દીન મીને રૂખના પડે, જો આલમ સબ મર જાએ,
સમંદર મીને હએ બેડી, સો મલાહ બીન કોન લગાએ;
કીતાબ ભેજીઆ રબને, આલમ કરે બીચાર,
જો મુરખ હાથ માણક પડે, તો ખોતે ન લાગે વાર. (૮૭)

ઇલમ જાવે જો મર જાએ, જે કોઇ હએ એલમ પડા,
મુશકીલ નહી જો હએ સમજણહારે, ફેર પડે કર ઇલમકું ખડા;
પણ જીસ શીને ગીનાન વએ ના હોવે, તો મુશકીલ કોણ કરે
ઇલમ વીચાર,
તો સમજો મુખ પાટ વીદયાથી એ ભલા, જીસકે શીને ગીનાન
દીયા કીલતાર. (૮૮)

આલમ મરતબા જાહેલ ઉપર, જીયું ચાંદ બદરને સહુ તારે,
પુરે ચાંદ સબ તારે છોટે, દેખો તએસા કરો શુમારે;
આલમ જએસા તારૂ દરીયા, આપ લંગે ઓર સાથી લંગાવે,
જાહેલ પથ્થર દરીઆ પએઠા, વએ આપ ડુબે ઓર સાથી સબ ડુબાવે. (૮૯)

નબીજીકે મુખકી બાત, જે કોઇ કરે બયાન,
નબીજીકા તો વએ સહી, હોતા હુએ અઝીઝ જાન;
નબીજીકી બાત સો હદીસ રવાયત, જો કરે સો હુએ ખાસા,
નબીજીકે ફરજંદકું નીત માનો, તો તમકું શફાઅતકી બડી
હુએ આશા. (૯૦)

કુરાન પડે દીલ રોશન હોવે, મોમીન દીલ બહોત હોવે સુખ,
બહોત કુરાન પડે તો લાલચ ઘટે, કે લાલચ દીલકું બડા હુએ દુઃખ;
કુરાન પડો જો પડના જાનો, નહી તો સુનો રબકા કલામ,
સુનના બી જો ના પાઓ કીસીસેં, તો હરદમ લીઓ ખુદાએ
રસુલકા નામ. (૯૧)

કલામ ખુદાએકા હુએ દીલકી દારૂ, કલામ પડસેં દીલ સહી હોવે ચંગા,
દીલ રોશન હોવે નુર નુરાની, જો પહેલે ગુનાહ સીઆહીસેં રંગા;
ભાઇ સબ દરદકી દારૂ લીખી, પણ દીલકે દરદકી દારૂ હુએ યેહ,
કલામ ખુદાએકા યાદ કરો નીત પડો, જીયું તુમ દીલ વસે રબકા નેહ. (૯૨)

જો પડો સો યાદજ રાખો, કીતાબ લીખ્યા સો રહયા બીચ કીતાબ,
જબ પુછને વાલા પુછે, તબ જીસે હોવે યાદ સો દેવે જવાબ;
યાદ વએ જો તુમ દીલ વસે, જીભકા બોલના સબ ભુલ જાએસી,
જીસ દીલ ઇમાન સો છુટે, બીન દીલ જીભ ઇમાન સો દોઝખ પાએસી. (૯૩)

આલમ ગુનાહ છોટા કરે, તો લીખા જાએ મોટા,
આલમ ઓરકું રાહ બતાવે, આપ કીયું કીઆ કામ ખોટા;
ગીનાનીકું ડર બહોત ચાહીએ, કે ગુનાહ ન કરે એક તીલ ભાર,
કે આલમ જએસા દુધ ખાસા, ઉસે બીગડતે ન લાગે વાર. (૯૪)

આલમ આપ એલમ વખાણે, ઓર એલમ ઉપર કરે બડાઇ,
તો ઉને આપ એલમકું અયબ લગાયા, ઉસકી કુછ ના હોવે બડાઇ;

સુધ ગીનાની જો બોહોત કુછ જાને. સો જાને કે થોડા હુએ મુજ એલમ,
તો દોનુ જાહાનમે આપ રહેમાન, બુજો રાખે ઉસકી શરમ. (૯૫)

આપ મશહુર હોનેકે કપડે પેહેને, ઓર બડી બડી બાંધે પાગા,
પાગકે પીછે શમલા છોડે, ઓર ખુબ કર બનાવે આંગા;
કોઇ રંગ ફકીરી કપડા પહેને, આપ ભેખ સારા કીઆ તયસા,
એ સબથી મન અભીમાન બડે, કે મંએ હુઆ હું અયસા. (૯૬)

બડાઇ કરની મરદકી, કે એલમસે ગાજે આપ,
એ ભલા હુએ ઇસથી, જો કહેવે કે અયસા બડા થા મેરા બાપ;
પણ ખુબી એલમ જીસ મીને આઈ, બાહાદીન વહી કરસી ખલાસ,
મા, બાપ, ભાઇ સબ ભાગ જાએંગે, જોરૂ, છોરૂ કોઇ ન આવે પાસ. (૯૭)

તકવા આલમ કેરા રહેમત ઇલાહી, સો ગીનાની હોકર કરે કીરીયા,
ઓર જો ઉસથી શીખે શુધ મારગ ચાલે, કે આલમ તો હુએ એલમકા દરીયા;
જએસા વાટકા ભેદ, શુધ મારગ દેખી વએ ચાલે ચલાવે,
તો ભલા ગીનાની વએ, જો આપ પાલે ઓર સબકું પલાવે. (૯૮)

બડુંકી મજલસ કોટ હુએ, બુજો ઉસ ઠામકે કલામકું,
કે ઉસ ઠામકી બાત વાંહી રેહેવે, ન પોહોંચે ખલકત આમકું;
બડુંકી મજલસમે જો બાત હોવે. સો ના કહીએ ફીર બાહાર,
એ નસીહત યાદજ રાખો, ફરમાયા સાહેબે એસરાર. (૯૯)

જો હોવે સબ એલમમે કામલ, તો બીન પીછાને ના કહેવે બાત,
અપના ભેદ કીસે ના કહેના, જો ખુદાને કામીલ કીતી હુએ ઝાત;
એ નસીહત સુણો યાદજ રાખો, અપના ભેદ કીસે ન કહેના,
ભેદ જીયું હીરા માણક અમુલખ, સો મુરખ હાથ નહી દેના. (૧૦૦)

એક નુકતા મઆરફત કેરા, ઉસકું કોઇ ન પહોંચે અમલ,
જીને પીછાનીયા ઉસ નુકતેકું, ઉસકે ઇમાનમે કબી ન હોએસી ખલલ;
બીન પીછાને ભુલા કહેવે, હર હુએ આગ હર હુએ પથ્થર હર હુએ પાની,
ચંદર સુરજ મુરત માણસ, બીન પીછાને સબ કહે કાહાણી. (૧૦૧)

એક નુકતા જો મઆરફત કેરા, મુરશીદ જીસકું બતલાવે,
સો વાસલ હોવે જાત હકમેં અસલ અપનેકું પાવે;
જીને દીલસે ખોયા ઇસ નુકતેકું, ઉને ખોયા અપને રબકું,
યેહ સુનો સમજો હરદમ બીચારો, મઉલા ફરમાતા હએ સબકું. (૧૦૨)

મરતબા એલમ કેરા, સબ હુન્નર ઉપર હએ આલા,
કે એલમસે તો રબ પહેછાના, જીને અપના દીલ ઉજાલા;
ઓર હુન્નર કમાઇ સબ ફના હોવે, પહેછાન ખુદાકી રહેવે બાકી,
એ સુણો સમજો યાદજ રાખો, ફરમાયા કોસરે સાકી. (૧૦૩)

જો જો હુન્નરે દુનીયા કેરા, સો આખર સબ હે બાતલ,
હક બીના જો ઓર હુન્નર હએ, ઉસકા દીલસે હોના કાતલ;
ખુદા વાહેદ લા શરીક હએ, મહમદ નબી હએ ખુદાકા રસુલ,
નુર ઝહુર સબ ઉસકા દીસતા, જો સમજીયા સો હુઆ મકબુલ. (૧૦૪)

એલમ બાદશાહી જીને પાઈ, સદા રહેસી નહી આવે ઉસે ખુટ,
ઓર મતા સબ લુટી જાવે, એલમ મતા ન શકે કોઇ લુટ,
જે દોલત દુનીઆ તું પાયસી, સો છોડ જાયસી દુનીઆ ઠામ,
એલમ દોલત તુજ સંગ આયસી, ઉસથી પાયસી જન્નત મુકામ. (૧૦૫)

સબ ચીજકું એક મરતબા કામલ હએ, જીસકું કહીએ પુરા પુર,
એલમ મરતબા પુરા તબ હોવે, જબ હલીમીકા ઉપર બરસે નુર;
આલમકું જો હલીમી આઇ, તો ઉસકા એલમ હુઆ તમામ,
કે જો પુછે ઉસે યેહી દીન બતાવે, હલીમી બીના ન હોવે કામ. (૧૦૬)

એલમ મજલસમેં અયસા મીલના, જીયું શકકર મીલતી હએ સંગ દુધ,
જબ એલમમેં દીલ મીલ જાવે, તબ પાવે દીલકા મકશુદ;
મન અરફકા ભેદ એલમમેં, સો પીર કામલસે પાવે,
જો રેંએન દીન મીલો એલમ મજલસમેં, તો ભેદ મુરશીદ બતલાવે. (૧૦૭)

એલમકી મજલસ તો અયસી ભાઇ, જઅેસી હએ બહેસ્ત કેરી વાડી,
જો દુનીઆ માંહે બહેસ્ત દેખના ચાહો, તો એલમ મજલસ બેઠો દહાડી;
બેહેસ્ત તો હએ જાગે પાકુંકી, બહેસ્ત ચાહો તો રાખો પાકી,
બીના એલમ પાક કીયું હોયસી, એ ફરમાયા કોશરે સાકી. (૧૦૮)

એલમ મસ્તબા દરીઆ જયસા, જીસકા વાર ન પાર,
બહોત ઘેહેરા હુએ બેહદ ઉંડા, ઉસમેં ચીઝા અનત અપાર;
જે કોઇ ઉસમેં ગોથા ખાવે, ઓર આપ ફનાહ હો જાય,
સોહી અમુલક સાંહો અપના, મોતી ઉપર લે આય. (૧૦૯)

(૧૧) દાસ્તાન ઝુલમકા.

ઝુલમકે અન્ધેરેસેંથી બુજો, ઇમાનબી હોય અન્ધેરા,
ઝુલમ કરના છોડો ભાઈ, તો રોશન હોવે ઇમાન તેરા;
ઝુલમ ઓર ઉપર કરે, કે ગુનાહ કરે જુલમ ઉપર આપ,
તો દાનું જુલમસેંથી જાણો, ઘટે તેરે ઇમાનકા પ્રતાપ. (૧૧૦)

ઝુલમ મરદકા ઉસ મરદકું અયસા ડાલે, જો ફીર કર ઉઠના
હોવે મુશકોલ,
તરવારકા મારા ચંગા હોવે, ન હોવે ચંગા જીસકું મારે ઉસકા અમલ;
આગ જાલે વાઘ મારે તુરી ડાલે, ઓર હાથી જીસ ઉપર દાંત દીઆ,
એ સબ જખમ ચંગા હોવે, ન હોવે ચંગા જીસકું મારે ઉસકા કીયા. (૧૧૧)

ઝાલમકા ઉમરોહોકા સાહુયા છોટા, બોહોત દીન નહી વએ ઠેહેરસી,
ઝુલમ કામ જીને કીયા, મઝલુમથી વય આગલ મરસી;
ઝુલમસેંથી ઝાલમકા ઘર, દખો બોહોત દીન સો ના વસે,
મઝલુમથી વએ આગલ મરે, મઝલુમ બએઠા ઉસ ઉપર હંસે. (૧૧૨)

ઝુલમ કરતે ડરો ભાઇ, ઝુલમસેંથી ન જીતા કોઈ,
જીસ ઉપર ઝુલમ વએ તો ઠેહેરસી, જો હુએ જાલમ પહેલા
મરે સોઈ;
જીસ કીસી ઉપર ઝુલમ હોવે, ખાલક ઉસકી દેવે દાદ,
હક કીસીકા જાયા ન જાયસી, રબ સબકી સુણે ફરીઆદ. (૧૧૩)

ઝુલમ જાલમકા ઉસ જાલમકું, ખેંચ લે ચલે હલાકી તરફ,
ઝુલમથી વએ હલાક હોવે, એ સહી કર માનો શાહકા હરફ;

ભાઈ અદલ ચાલો જુલમ છોડો, પર દુઃખ દેનેસે આપ તન વાર,
પર દુઃખ દેવે સો આપ દુઃખ પાવે, એ ફરમાયા શાહા દુલ
દુલ અસવાર. (૧૧૪)

ઝુલમથી આખર ખુરાબ હોવે, જાલમ કુછ ન પાએસી ખબર,
કે જાલમ ઉપર હુએ લ્યાનત ખુદાએકી, ઉસ ઉપર ન હોતી હે
રબકી મહેર;
જો બીજ બોવે સો ફલ પાવે. આંબ બોવે તો ફલે આંબ,
અંમલી બોવે તો અંમલી ફલે, જો અમલ કરે સો આવે કામ. (૧૧૫)

જાલમકું તો આઝાબ યે હુએ, જો જાલમ શીતાબી મરે,
દુનીઆ શીતાબી છોડ જાવે, જીસ કારણ વએ ઝુલમ કરે;
હાથ ઘસંતા જાલમ જાવે. કે હાય મેં કાયકું ઝુલમ કીયા,
જીસ કારણ કીયા સો છોડ જાતા હું, અબ તો દુઃખ પાએસી
મેરા જીયા. (૧૧૬)

બુરા હુએ વએ આદમી, કે જીસસેં ડરતે હે સબ આદમી આપ મન,
કે ભલા બુરા સબ ઉસથી ડરે. જીસકા હોવે ઝુલમ લછંન;
જીસસેં સબ ડરે વએ બુરા કીલાવે, કે વએ તો ખુદાએસું નહી ડરતા,
તો જીસસેં સબ ડરે સે હુએ બુરા, અયસા કામ કાયકું કરતા. (૧૧૭)

નજદીક ન રહેના ઠગન લોકાંકે કે જીનુને બુરા કસબ લીઆ,
ઝીઆન કરે ઉનું પાસે રહેના, જો રહયા ઉસકું ઝીઆન કીઆ;
રહીએ નેક પાડોશ દેખી, કે ગુનાહ ન કરે રબકા ન આદમકા,
કે ગુનાહગાર પાડોશ હુએ ભલા, આતી છોડો પાડોશ જાલમકા. (૧૧૮)

જો કઠણ હોવે ને કડવા બોલે, ઉસકી તો ખોહો નાપાક,
એસી ખોહોસેંથી સહી બુજો, કે વએ આખર હોવે હલાક;
કઠણ હોણા ને કડવા કહેણા, એસી ખોહો ન શીખો ભાઇ,
એ નસીહત યાદજ રાખો, મઉલાને ફરમાઇ. (૧૧૯)

ખાણેકી કડવાઇ ખટાઈ દેખો. જએસી મન ન ભાવે,
એ તો ભલી હુએ ઉસ ખટાઇસેંથી, જો ખટાઇ બોલનેમે આવે;
એ સુણો સીખો યાદજ રાખો, બોલનેસે ન કરો કીસીકા દીલ ખટા,
દુનીઆમેં વોહી તોફીક પાયા, જો મીઠા બોલા ન બોલા કડવા ખટા (૧૨૦)

હલકા કરનહાર મરદકું, સહી હે ઉસ્કે દીલકી સખ્તી જાન,
જો કોઇ સબ સાથે સખ્તી કરે, તો ઉસ સાથે બી સબ સખ્તી
કરે પીછાન;
તો જીસ સાથે સબ સખ્તી કરે, વઓ તો આખર હલાક હોવે સહી,
તો સખ્તી કીસી સંગ ન કરીએ, એ ખાસી નસીહત મઉલાને કહી. (૧૨૧)

(૧૨) ખુબીએ અદલકા બયાન

મુલક બાદશાહી કાયમ રહેવે, જો અદલ કરે સુલતાન,
જો બાદશાહને અદલ છોડા, તો બાદશાહી હુઇ વઓરાન;
અદલસેંથી ગરીબી વસે, સુનો ભાઇ ઘરબારી,
અદલસેંથી થોડી ઘણી, વસે દુનીઆ સારી. (૧૨૨)

ઉસ બાદશાહકી દોલત વાધે, જો અદલ ચલણી ચાલા,
જીસ બાદશાહને અદલ છોડા, ઉને આપકા ઘર ઘાલા;
મુલકકા માલેક તો આપ હુએ, સાહેબ સીરજનહાર,
મુલક લે આદલકું દેવે, ઝાલમ હોવે ખોઆર. (૧૨૩)

આદલ બાદશાહકા સાહયા અયસા, જયસા સાહયા હુએ રબકા,
કે આદલકે સાહયે નીચે આરામ પાવે, ખલકતકે દીલ સબકા;
ઇસ કાયા નગરીમેં બાદશાહી તેરી, આપ ઉપર કર અદલ સાહયા,
હલાલ હરામ જો પહેછાન ચલસી, તો આરામ પાયસી તેરી કાયા. (૧૨૪)

આદલ સો જો અયસા સમજે, કે યેહ ખલકત સબ હુએ રબકી,
તો કીસીકા દીલ આઝુરદા ન કરે, દીલમેં રાખે મોહબ્બત સબકી;
જો શયતાની ખતરે ચઉર હુએ, સો દીલકે મુલકસે નીકાલે દુર,
તો આબાદ હોવે મુલક ઉસકા, દીલ પર રોશન હોવે રબકા નુર. (૧૨૫)

બાદશાહકા ઝુલમ ભલા હુએ, રઇયતકે પરપેચસેંથી,
એક લેખે વઓ ઝુલમ થોડા, રઇયત પરપેચ કરે હોય જેતી;
જીભ તેરા હુએ બાદશાહ બએઠા, વઓ તુજ ઉપર ન કરે આઝાબ,
જો કરે તો બી ભલા ઉસથી, કે જો પાંચ તુજે મીલકર કરે ખરાબ. (૧૨૬)

હક બાત સુન કબુલ કરની, યેહ બી હએ દીન નીશાન,
દુશમન કહે યા દોસ્ત કહે, યા કહે કોઈ ઈનશાન;
ઉને તુજે ચોટ હથીઆર ફેંકા, તું આપ હાથ કર હથીઆર સોઇ,
હક બાત સુન કબુલ કર આપ મન લીખ, કહેનહાર મત દેખ
હોવે કોઈ. (૧૨૭)

દીલકું જો સખ્તી ગફ્લત સો, પેટ ભર ખાણેસે હય આતી,
પેટ ભર ખાણે ગીનાન ઘટે, ઓર સુધ બુધ હએ ઉસકી જાતી;
ભાઇ બીન ખાણે ન જીવે કોઇ, પણ થોડા ખાના કરીએ આદત,
હરામ હોએ ખાણાજો કયસા ખાવે, કે ન કર શકે રબકી ઇબાદત. (૧૨૮)

બાદશાહુંકા ખાણા હોલ જીલાવે, સમજ હોએ સો શીખા,
દીલ તાજા ન હોવે ઉસથી, હોઠ જાણે ખાટા મીઠા તીખા;
હલાલ ખાણેસે દીલ તાજા હોવે, હલાલ ખાણા તો હએ મીઠા,
જીને ખાઇ કમાઇ રોટી હકકી, ઉને અનત સ્વાદ દીઠા. (૧૨૯)

દીલકી રોશની હએ હલાલ ખાણેસે, ચેતો ભાઇ કરો આહાર હલાલ,
ઉસકા ઇમાન દીલ હોનું અંધેરા, જો કોઈ ખાવે હરામ માલ;
ઈસ ઘટ મીદરમેં દીવા દીલ હએ, જો હુઆ અંધેરા તો
ઈમાનકી ખોટ,
હુઇ અંધેરી નગરી કોઈ કીસે ના સુજે, પાંચ ચોર મીલ કર
લુંટે ચોટા ચોર. (૧૩૦)

જીસકું હકને બડાઇ દીતી, દુનીઆકે બોહોત લોક ઉસ્કે તાબે આવે,
તો લાજેમ હએ ઉસે ઈનસાફ કરના, જો કીસીકા દીલ નહી દુઃખાવે;
તો ઉસકા મરતબા જીયાદા હોવે, સબ રહેવે ઉસ્કે ફરમાં બરદાર,
ઇનસાફ્સેંથી ઈજ્જત પાવે, એ ફરમાયા શાહે દુલ દુલ અસ્વાર. (૧૩૧)

(૧૩) દર બયાને દુનીઆ.

દુનીઆ ઘર માતમકા, જીસે દેખો સો રોતા હએ ઝારોન ઝાર,
ગફ્લતકા ડટા કાનુસેં કાઢો, તો સુનો કયસી પડી હએ પુકાર;

કાર શીર કરવત ફીરે પથર ટાંકે, એ દાએ કયસા કરતે હએ શોર,
વેહેતે પાનીમે' આવાઝ કયસા, ઉમરોહો વહી જાતી સો રોતી
હએ જોર. (૧૩૨)

ભુલા વએ જે કોઇ દુનીઆ રીજા, જીયુ' પ્યાસા દેખે વેલા ધુપ,
કે જ'ગલ સારા ભરા હએ પાની, એ તો ધુલ દીસે હએ પાની રૂપ;
દુનીઆ સબ ધુલ હએ, દુનીઆ માલ ગાડો વએબી હએ ધુલ,
ઇસ ધુલકુ' તુ' સોના રૂપા માણુક દેખે, એ તુમારે દેખનેમે' પડી
હએ ભુલ. (૧૩૩)

પાનીકી પીયાસથી, માલકી પીયાસ જાનો હોવે સખત,
માલકી પીયાસ ઘડી એક ન બુજે, પાનીકી પીયાસ હોવે કોઇ વખત;
જીસકુ' પીયાસ માલકી હુઇ, ઉને પીયાસમે' ખોઇ સારી ઉમર,
કબી નહી પેટ ઉસકા ભરે, જો સબ માલ પાવે જેતા હએ
દુનીઆ ભીતર. (૧૩૪)

માલ ઉપર કરે બડાઇ, ઓર સબ દીખાવે ઘોડા હાથી,
એ બડાઇ બાતલ હોએ દીન, આખર નહી હાએ સ'ગાતી;
જો હક ઉપર કરે બડાઇ, સાંધક ઇમાન પર ગાજે,
કુફરથી ઈમાન આછા બુજે, એ બડાઇ નીત બીરાજે. (૧૩૫)

જો ઘોડ કરે આપ દોલત કારણ, આર ઉમેદ રાખે ગએર ખુદા,
તો ઘોડ ઉસકી ગુમરાહ હોવે, મકશુદકુ' ન પહોંચે વએ કદા;
આશા ન કરો બન્દે કેરી, જો બ'દા આશા કરે ઉસ પીછે જાય,
તો જયસા પડછાયા કીસી પીછે ચાલે, વએ જા આપ મી'દર બયઠે
ફીટ જાય. (૧૩૬)

ગમ ઉસકુ' બડો હોવે, જીસકી બડી હોવે દુનીઆ ઉમેદ,
ઉમેદ ઉસકી પુરી ન હોવે, જો કાલે બાલથી હોવે સફેદ;
દુનીઆ ગમ કાલે સફેદ કીએ, સફેદ અમલનામા કીયા શીહા,
દુનીઆ પેઠ આવ કીયા વણજ કીતા, એ તેરા અકલ વાહાવા જીઆ. (૧૩૭)

બીગડા શોદા ખરાબ હુઆ, કે જીને બેચીયા આપકા દીન,
કે દીનકે સો નાણે દે કર, જુઠી દુનીઆ મીતા લીન;
અયસા કામ વએ કોઇ કરે, જીસકે સીનેમે' પડીઆ અ'ધાર,
કે સોના રૂપા બેચ કર, મુલ લીઆ અ'ગાર. (૧૩૮)

દુનીયા એચ યે ફાની હુએ, ઓર મુલ લે આકબત ઠામ,
દુનીઆ તેરે સંગ ન રહેસી, ખુબ આકબત મુકામ;
દુનીઆ દીન ચાર હુએ, ચેત તું છોડ જાએસી,
ઈસે એચ આકબત વસાએ લે, વએ તુજ કામ આયસી. (૧૩૯)

નેક બખ્ત ગમ આકબત કેરા, દુનીઆ ગમ ખાવે બદ બખ્ત,
કે દુનીઆ પીયારી હુએ બદ બખ્તકું, નેક બખ્તકું પીયારી હુએ આખરત;
નેક બખ્તકું નેક બુધ સુજે, ચાવે આખરત જો સદા બીરાજે.
બદ બખ્ત તો દુનીઆ ચાવે છોડ મરે, જો સદા ન આવે કાજે. (૧૪૦)

દુનીઆકી ન્યામતુંસે, ખુબ સવાબ આકબત કેરા,
આકબત સદા બાકી રહેસી, દુનીઆ ફનાહ હોવે સવેરા;
જો તુજે ખુદાને અકકલ દીઆ, તો દુનીયાકું ન કર પીયાર,
કે જો ઠામ છોડના વાંહાં ઘર કરે, અયસા કામ કરે ગેમાર. (૧૪૧)

ભલી મેહેરી વએ જાણો, જો આપ પુરખ કરે અતી પીયાર,
તો ફરજંદ બી હોવે ઉસથી, પુરખ હોવે બખતાવર;
દુનીઆ મેહેરી ઓહોત હત્યારી, એક પુરખ નહી નીભાયા,
પલમેં એક છોડ દુજા કીઆ, ગેમાર જો કોઈ ઉસ ઉપર લોભાયા. (૧૪૨)
જીને આપ માલ ખજાના કીઆ, ઓર અપણી દોલત આપે નહી ચાખી,
વએ હાથ ગસંતા આપ ઉઠ જાવે, જીયુ મધ ન ખાયા માખી;
હાથ ગસંતી દેખો માખી, ચેતો ભાઈ દુનીઆ સંગ ન આવે,
તીયું આકબત કમાઈ કીયું નહી કરતા, મુરખ આપ જનમ તું કીયું ગમાવે. (૧૪૩)

કબી ખુશી નહી રેહેતી ઉસકું, જીસ દીલ ભરા હુએ દુનીઆ ગમ,
દુનીઆ ગમસે વએ અંધા હોવે, પલ પલ અદકા ન હોવે કમ;
દુનીઆ ગમસે દીલ ખાલી રાખો, ઘટાઓ મોહબત દુનીઆ સંગાત,
જીસ દીલ મોહબત દુનીઆ ભરી, ઉસકે હાથસે દીન સહી જાત. (૧૪૪)

બુરા કામ વએ જાણો, જો બુરાઈસે હોવે નજદીક,
ચોરી કરે ને વીયાજ ખાવે, શરાબ પીવે, એ તો બુરે હુએ તહકીક;
ઓર એનસેં જો નજદીક, સો દુનીઆ પીયારી ઓર નાણા,
એ દોનું બુરે ઈસ નાણેથી, તુરત આવે બુરા વસાણા. (૧૪૫)

વએ વસ્ત બુરી દીસે. જો સબ જગે નજર આવે,
જીસ વસ્તથી કામ ધાયમ પડે, ઉસથી દીલ ઉઠાવે;
પણ મીઠા નામ તો સીરજનહારકા, હર દમ જપે ઉસે ઇમાની,
પેટ ન ભરે કભી જપણહારા. હકકે નામકી તો યે નીશાની. (૧૪૬)

બુરા કામ વએ જાણો, જો હોવે શરાઅસેંથી દુર,
ચોરી કરે, બેઆજ ખાવે, શરાબ પીવે, ન હોવે ઉસ મુખ નુર;
બુરા નહિ જો હલાલ કમાવે મીલે સો ખાવે, કીયા હુઆ જો
લોક કહે મઝદુર,
બુરા વએ જો હરામ કમાવે મોટા કીલાવે, શરમીંદા હોયસી
રબ હજુર. (૧૪૭)

આદમી કેરા પેટ દુશમન હુએ, દેખો ભાઈ ચેત સવેરા,
પેટ લાલચ કારણ આદમી, બુરા કામ કરે બહોતેરા;
ઇસ દુનીઆમેં દુશમની કામ. આદમીકું હુએ પેટ કરાવે,
પેટ કારણે આકબત ખુબી, બન્દેકે હાથથી જાવે. (૧૪૮)

જો ખાલી હાથ ને ભુખ હોવે, ઉસકા હોવે અઇઆલ,
વએ તો ધંધા બહોત કરે, કે તંગ હુએ ઉસ ઉપર હાલ;
એ બાત બતાઇ મઉલાને, સુન રાખો સબ મન,
કે ભુખા ધંધા બહોત કરે, ઉસકા સુખ ભાગા તન મન. (૧૪૯)

ખુબ બખત તો ઉસકા જાણો, જીસકું દુનીઆ માંહે નહિ જોરૂ
ઓર છોરૂ,
કે ઉસકે દીલમેં તો ગમ નહિ આવે, કે કયા ખાવેગે લડકે જોરૂ;
દુનીઆ ગમ જીસ દીલ નહી, રબ યાદ વસે ઉસ દીલ ભાંદે,
દુનીઆ દીન દોય એકઠે ન હોવે, ન સમાવે એક મીયાન દોય ખાંડે. (૧૫૦)

ખુશી ને આરામ ચાહો, તો આરામ વાંહાં જાહાં નહી ડર,
દુનીઆમેં તો બહોત કસાલા, આરામ કહાં હુએ ઇસ દુનીયા ભીતર;
એક દીન ખુશીસેં ઢોલ બજાયા, દુજે દીન કોઇ મુઆ હુઆ ગમ,
ભલી ખુશીયાલી આકબત કેરી, દીન દીન અદકી નહી
થાયસી કમ. (૧૫૧)

મા બાપસે જો ફરજંદ બીછડે, તો એ દુઃખ જલાવનહાર,
કલેજા જલે મા બાપ કેરા, ઇસ આગકા નહી ઉતાર;

જો ફરજંદ મરે મા બાપ આગલે, તો બડા દુઃખ હોવે બાપ ઓર માઇ,
કલેજા જલે નેનુંસે પાણી ચલે, ઇસ દુઃખસે તબ છુટે જબ
મોત આઇ. (૧૫૨)

આદમી આપ મન સબ દુનીઆ ચાવે, જેતી ન્યામત હય
ભાતો ભાત,
પણ જો દીલ ચાવે સો સબ કાંહાંસે પાવે, કે સારી દુનીઆ
ન આવે હાથ;
દીલકી આશા તો પુરી હોવે, જો આશા છોડ હોવે નીરાશ,
પર આશા છોડ ગની હોએ બએઠો, આશા છોડો તો પુગે
સબ આશ. (૧૫૩)

જીવકું આરામ, ના ઉમેદી માંહે,
બહોત ઉમેદ રાખો, તો આરામ નાહે;
આશા શબ છોડો, તો હોવે જીવ તન આરામ,
કે દુનીઆકા સંગરા, કબી ન થાયસી તમામ. (૧૫૪)

જીસકું હુન્નર કસબ આયા, હાથ કરે રોઝગાર,
ઉસને બહોત ખજાના પાયા, ઓર ગંજ પાયા અપાર;
કુવા ભરા ખઝાના ગાડો, વએ ખઝાના બી આખર ખુટે,
હુન્નર બડા ખઝાના જાણો, એ સર કબી ન તુટે. (૧૫૫)

દુનીઆ મિતામે અયબ બોહોતેરા, પણ જો લોભાયા સો ન દેખે,
અયબ તો અયસા ઉસમેં, જો ઘેલા સમજે ને અંધા પેખે;
દુનીઆ મીતા બીછડતે, ન લગતી દેખો કુછ વાર,
કબી દુનીઆદાર રહેવે ને મિતા જાવે, કબી મીતા રહેવે તો
મરે દુનીઆદાર. (૧૫૬)

જો કામ કરો સો બીચારો, કે યે કામ મંય નીભાઉંગા કીસ રીત,
કે ઇસ કામથી મંય કયા ગુન પાઉંગા, જીસ ઉપર મંયને બાંધી
હુએ પ્રીત;
તો કીસી કામમેં ખતા ન ખાવે, વોહી કરે જીસમેં હોવે ગુન,
તો કુછ ગુન નહી ઇસ દુનીઆ ધંધે સાચી બાત કહું ભાઇ તું સુન. (૧૫૭)

દુનીઆ દેખો જાવે ચલી, યેહ હુએ દો દીનકા બહાર,
શાહ ગધા ઓર અદના આલા, નહી કીસીકું ઇસમેં કરાર;

ચેત સંભાલો મોમન ભાઇ, જબ લગ નહી આઇ ખીઝાંકે આસાર,
તબ લગ પાણી સીંચો નેક બંદગાકા, તો તેરી જીંદગીકા બાગ
સદા રહે ગુલઝાર. (૧૫૮)

ગુમરાહ હુઆ વએ, જીને આપ ભેદ કહ્યા બુરેકે સાથ,
કે બુરા તો બુરાઇ શીખાવે, ઓર કછુ ન લાગે હાથ;
બુરેકું આપ ભેદ ન કહેના, બુરા વએ જીસકા દીન બાતલ,
એ થોડી બાત સમજ સમજો, યું ચલો જીયું હોએ કામલ. (૧૫૯)

ગુમરાહ હુઆ વએ, જીને દીનથી દુનીઆકું અદકા ચાહ્યા,
કે દુનીયા કામ કરતે, જીને દીનકા સો કામ ગમાએયા;
પહેલા તુજે દુનીયા સીરજીયા, કે આકબત કારણ કર કમાઇ,
તો વએ સહી ગુમરાહ હુઆ, જીને દુનીઆ કારણ આકબત ગમાઇ. (૧૬૦)

ગુમરાહકું ગુમરાહીમેં છોડો ઉસકા નહી કુછ ઇલાજ,
જીસકું ખુદાને ગુમરાહ કીઆ, વએ રાહ ન પાવે બાજ;
આંખો અંધી ઇલાજ કરે, તો ચંગી હોવે જાન,
પણ જીસકા સીના અંધા, ઇલાજ નહી જો ફીર કર આવે લુકમાન. (૧૬૧)

(૧૪) દર બયાને બંદગી વ નેકી.

નમાઝ કરતે જો કાહેલી કરે, ઉસે ઇમાન થોડા,
દુનીઆમેં તો બોહોત લોભાયા, આકબત કામ છોડા;
નમાઝ બંદગીસે કાહેલી કરે, ઓર કરે દુનીઆ ધંધા,
તો ઉસ ઉપર ઇમાન નહી, જીસકા હએ તું બંદા. (૧૬૨)

બડી ફજર જાગે ને બંદગી કરે, તો તું નેકી કમાયા,
જો ઇસ વેળાએ જાગ્યા, સો બંદગીસે નેકી પાયા;
સુબુ સાધક જાગો ભાઇ, કરો જીકર ઇલાહી,
નમાઝ તસબી બંદગીસેંથી, હોવે દીલ સફાઇ. (૧૬૩)

જો નમાઝ બંદગી હકકી કરે, સો ઉઠે બીચ અંધેરી રએન,
સો નફલ નમાઝ પાંચથી અદકી કરે, કે પાંચ તો હએ ફરજ દેન;

વએબી નમાઝ રાતમેં કીએસે, રોશન હોવે ઉસકા દીસ.
ઉસ રોશનીસે કામ અયસા સુજે, જો ન આવે ઉસ ઉપર
રબકી રીસ. (૧૬૪)

આછી બંદગી ઇબાદત વએ, જો સબસું છુપા કર કરીએ,
કીસી બન્દેકું ન જાણાઈએ, અપને ખુદાએસું ડરીએ;
બંદગી નેકી ખુદાએ કાજે કરીએ, ન બડા કરના અપના નામ,
જો ખુદાએ કારણ કામ કરીએ, તો દરગાહમેં હોવે કબુલ તમામ. (૧૬૫)

જીને ઉમરોહો લંબી પાઇ, ઓર સારી ઉમર રએન દીન બંદગી
કીતી અલ્લા,
તો નબીચુકા સરોપાએ જાનો. ઉસ બન્દેકું સહી મીલા;
નબીઉંકું બડાઈ રબને દીતી, સબ ઉમત ઉપર કીએ સરદાર,
તો જો કોઈ ચલણી ઉનુંકી ચલે, સો મકબુલ હોવે રબ દરબાર. (૧૬૬)

ગઇ ઉમરોહોમેં જો કામ ન કીઆ, સો આખરતમેં કર લે શીતાબ,
એતી ઉમર ગઈ બાકી જાએસી, કીયું સોતા હુએ ભર ખાબ;
ઉમરો દેખો જાવે ચલી, ચેતો કરો નેક કમાઈ,
દુનીઆ બાઝારમેં કોઈ કમાયા, કીને પુંજી આપ ગમાઇ. (૧૬૭)

રોશન કર ભાઈ કબર તેરી, કે નીત ઉઠ નમાઝ કર બીચ
રએન અન્ધેરી,
અન્ધેરી રએન બીચ નમાઝ કીએસે, રોશન હોવે સહી કબર તેરી;
નમાઝ નફલ કર આધી રાતકું, ખુદાકે બીન ન બુજે કોઇ,
મઉલા ફરમાવે કે કબર તેરી, ઇસ નમાઝથી સહી રોશન હોઇ (૧૬૮)

મોમન મોંહો ઉપર નુર અદકેરા, જો બીચ રાત ઉઠ કરે કમાઇ,
રાતકી બંદકી દીનમેં દીસે, કે કરનહારકે મોંહો ઉપર હોવે રોશનાઇ;
કીયામતકે દીન કોઇ મોંહો કાલે, કોઈ મોંહો હોવે સફેદ,
વએ જીને રાતમેં બંદગી કીતી, સાચે સીદકસે ઉને પાઇ ઉમેદ. (૧૬૯)

સબ દીન પીછે રાત હુએ, દીનકું કરો આપ કમાઇ ધંધા,
રાતકું બએઠો આરામસે, જપો ઉસકું જીસકા હુએ તું બન્દા;
દુનીઆ લોક કહે પેટ ધંધા લાગા, કબ બએઠે હમ ખુદાએકે ગએલ,
મઉલા ફરમાવે જો વેલા ધંધે નહી, રબકું સંભારો બીચ
અન્ધેરી લએલ. (૧૭૦)

મહેરાજ ખુદાકા રસુલ પાયા, જીને સબ રાત કીતી હક બંદગી,
સો મહેરાજ મોમીનકું હોવે, જો દીલસે નીકાલે સબ દુનીઆ ગંદકી;
રાતકું જાગે એક ધીયાનસું, પયરવી રસુલકી કરે કીરદાર,
તો ઉસ મોમનકું મહેરાજ હોવે, અપને રબકા દીદાર. (૧૭૧)

રએન મરતબા બોહોત બડા હુએ, સબ ખલકત પાવે આરામ,
પીર પયગમ્બર વલી ઓલીઆ, રાત બંદગીસે સબ પાએ નામ;
મહેરાજ રસુલ બી રાતમેં પાયા, આશક વસ્લ પાવે માશુક,
જો તું સાચા આશકકા, તો રએન બંદગીસે મત ચુક. (૧૭૨)

સબ દીલ મીને લગન હુએ, પણ ભલા દીલ વએ જીસ દીલ
હુએ લગન કીલતાર,
ઓર લગનમેં પડા સો કુઆ, રબકી લગન ભલી જો ઉતારે પાર;
લગન બીના કોઈ દીલ ખાલી નહી, બીન લગન તો દીલ
રહે ઉદાસ,
સાચે સાંહીસું જો લગન બાંધો, તો ઝીકર કરો સાસ ઉસાસ. (૧૭૩)

રહેમત રબકી વએ કોઇ પાવે, જે કોઇ ઝીકર કરે હરદમ,
જો એક દમ ઝીકર કરનેસે ચુકા, તો ખુશી ન પાવે લીખાવે ગમ;
રબ દરગાહ હાજર વએ, જો હરદમ ઝીકર કરે કસબ,
જો એક દમ ઝીકર કરનેસું ચુકા, તો રબ કરે ઉસ ઉપર ગઝબ. (૧૭૪)

ખુદાકી ગએર મોહબતસે, જીને દીલ કીઆ હુએ ખાલી,
કે દુનીઆકી મોહબત સારી, અપની દીલથી ટાલી;
ઇશ રીત દીલ ખાલી કરના, ખીસા ભરનેસે હુએ ખાસા,
માલ ધણેસે હુએ એ ભલા, જો તુટે મનકી આશા. (૧૭૫)

જો બેહેસ્ત ચાહો તો તકવા પકડો, જીયું રહો ગુનાહથી પાક,
કે બહેસ્ત હુએ જાગે પાકુંકી, વાંહા મુશકો અંબરકી ભીછી હુએ ખાક;
દોલતમંદકે ધરમેં જીયું પેઠણ ન પાઓ, જો પાંઉ તુમારે લાગી
હોએ કીચ,
તો મોતી લાલકે મીંદર કસ્તુરી જમીન, ગુનાહ મેલસું કીયું પએઠો
અયસી જન્નત બીચ. (૧૭૬)

તકવા કરો ખુદાએસું ડરો, બંદગી કરો જીયું હુએ ફરમાયા,
અલ્લાહ એક જાણ જીને બંદગી કીતી, બડા મરતબા તો ઉને પાયા;

હરામથી ભાગો હલાલ ખાઓ, જેતા હુએ ફરમાયા ખાણા,
વો હાલ બી સમજ કર ખાઇએ, કે લેખે વેલા હુએ લેખા સુણાણા. (૧૭૭)

રોના મરદકા વએ સાચા, જો ખુદાએકે ડરસે રોવે,
સો રોના તો લાભ દેવે, કે ઠંડાઇ અખીઆંકું હોવે;
ખુદાએકે ડરસું જો કોઇ રોવે, ઉસકે નેનુંકું હોવે ઠંડાઇ,
જો ખોફ ખુદાએકે ડરસે કરો, તો ફલે તમારી નેક કમાઈ. (૧૭૮)

ખુદાએકા ડર જીસ દીલ વસે, વએ દીલ નીત હોવે ઉજાસ,
જીને દીલ અપના ઉજાસેઆ. દીદારકી તો ઉસે પુગી આશ;
દીલ આરીસા દીદારકા, જીને ઉજાસેઆ તીનકે પુરે ભાગ,
રબકે ડરસે દીલ ઉજાસો, સુતા કયું હુએ ગાફલ જાગ. (૧૭૯)

ડરો ખુદાએકે ખોફસે, તો રહો સહી બીચ અમનો અમાન,
સબ ઝાલમસે એ ડર બચાવે, તુમારા હોવે નીગેહબાન;
ખુદાએસે ડરે સો ફરમાયા કરે, ન કરે કુછ ઓર અમલ,
ન શરાબ પીવે ઓર બીઆજ ખાવે, તો હાકમ પકડે ઉસે
કીસ બદલ. (૧૮૦)

તાઝગી તો હોવે મોમીન મોંહો ઉપર, જો ડર ખુદાએકા હોવે
ઉસ દીલ,
કે ખુદાએકે ડરથી બદી ન કરે, ઓર આછે કામ કરે તીલ તીલ;
ઘટ મોમીનકા મીંદર હુએ, ડર ખુદાએકા હુએ દીવા ભીતર,
કે જીસ મીંદરમેં દીવા જલે, તો બાહેરથી રોશન દીસે વએ મીંદર. (૧૮૧)

જીસ મીંદરમેં દીવા રોશન, વએ મીંદર દીસે સદા ઉજાસ,
ઉસ મીંદરમેં રાજા આવે, નીકલ જાવે સબ ચોર નીરાશ;
આબાદ રહેવે મીંદર સોઈ, રેહેનહારે પાવે સુખ ઓર ચેન,
ધણી નફર દો મીલ કર બએઠે, ખુશી મને દીન ઓર રએન. (૧૮૨)

કરજ ચુકાણા આપણા, એ બી હુએ દીનકા કામ
કે પારકી દમડી, આપ ઉપર ન રાખીએ વામ;
દીનકા કામા તો બોહોત બોહોતેરા. પણ એ સબસે હુએ બડેરા,
જો ફરમાયા શાહે ઓલીઆ, હજરત અલી સવેરા. (૧૮૩)

બરકત હોવે માલમેં ઉસકે, જો કોઈ દેવે જકાત
જકાત દીએ બરકત માલકી, સહી કર માનો યે બાત;

જકાત સોહો (૧૦૦) ઉપર અડાઇ (૨॥), જો ગુજરે એક સાલ,
જીને દીઆ ઈમાનસું, ઉસકા હલાલ હુઆ માલ. (૧૮૪)

તવકલ કરો ખુદાએ ઉપર, તો હોવે કામ તમામ.
ઉતમ કામ જો કરને ચાહો, તો નીત લેના ખુદાએકા નામ;
જો કામ કરે સો સોંપો સાહેબકું, કે તુંહી કરે સોઇ ખાસા,
તો સબ કામ હોવે ખાસા, ઓર પુગે મનકી આશા. (૧૮૫)

તન મન ઓર પ્રાણકું તો. ખાને પીનેસેંથી હોવે આહાર,
અને જીવકું તો આછા આવાજ સુણીને, હોવે આધાર;
નામ ઇલાહી ને કલામ રબાની, આછે આવાઝથી પડો ગીનાન,
જીવણા તો સુખ હોવે, ઓર મનકા તુટે અભીમાન. (૧૮૬)

દીન અપના દોસ્ત કરો, જો દોસ્તી તુમ કીઆ ચાઓ,
સબથી ભલા દોસ્ત દીન હએ, જીસથી સબ ઠામ છોટકા પાઓ;
નમાઝ પડો રોઝા રાખો, સબ બંદગી કરો જીયું હએ ફરમાયા,
શરાબ બેઆજ ઓર જો મના હએ, સો છોડો તો સબ ઠામ
છોટકા પાયા. (૧૮૭)

જો આપ દીન ખુબી ચાહો, તો નીત ઉઠ અદકી કરો કીરીઆ,
કીરીઆ બેડીમેં જે કોઇ ચડે, ઉસે બોહોત લાભ દેસી એ
દીન દરીઆ;
ઓર દીનકા ફસાદ લાલચસેં હએ, લાલચસેં હોવે દીન ભંગાણ,
જો આપ હીસાબથી અદકા લેણા, લાલચસેં સજાણ હોવે અજાણ. (૧૮૮)

પહોંચ્યા મકસુદ દોનું જહાનકા; જીને ફતેહ પાઇ અપણે દીન,
કે દીનકી દોસ્તી ઉસ દિલ વસી, દુનીઆ છોડ દીન ઉને લીન;
જીસ ઉપર કરમ હોવે રબકા, ઉસકું સુજે આછી ફીકર,
કે દીન માણક તો આપ લેવે, છોડ દેવે દુનીઆ પથર. (૧૮૯)

દીન માણક એરફાન ઇલાહી, દુનીઆ પથર દુનીઆકી ચાહ,
અઉદા તબક લગ જો જો ન્યામત, સો સબ જાણો દુનીઆ ફનાહ;
ખુદા તો હએ સબસે ન્યારા, ઓર જો પસરીઆ સો રબકા નુર,
જો દેહ મંએ પનસે હાથ ઉઠાઓ, તો બાકી હએ સો રબકા જહુર. (૧૯૦)

(૧૫) નેકીકી ખુબીકા બયાન.

ઉમરોહોમેં તો બરકત હોવે, જો નેક કરો તુમ અમલ,
બુરે અમલકે બરકતસેંથી, ઉમરોહોમેં હોવે ખલલ;
નેક કમાઈસેંથી ભાઈ, જીવનકા સો ફલ પાવે,
જો કમાઇ નહી નેક, તો ફોકટ જનમ ગમાવે. (૧૯૧)

નેકી કરો ભાઇ મોમીનો, સંગ બદી કરનહાર,
ભાઈ તો તું સહી હોવે, ઉસ ઉપર સરદાર;
નેકી કરો ભાઇ ઉસ સંગ, જો કરે બુરાઇ,
તો સહી ઉસ ઉપર હોવે તેરી, બોહોત બડાઇ. (૧૯૨)

બુરે કામમેં ઢીલ કરના, એબી હુએ દઉલત નીશાની
બુરાઇમેં ઢીલ કરના, એબી હુએ નેકી પીછાની,
જીસે દઉલત રબને દીતી, સોઇ નેકી કમાયા,
કે બુરે કામ ઉપર અપના, દીલ નહી ચલાયા. (૧૯૩)

બુરાઇ કરતે જો કીસે દેખે, તો આપ નજર ચુકાણી,
દીલ ભીતર રાખે નહી, ના કહે વએ ભાંહાંણી;
તો બોહોત બડાઇ ઉસકી હોવે, સબ જાણે યે મોટા,
જો અયબ પારકા સબકું કહેવે, તો સબ કહે યે ખોટા. (૧૯૪)

જો નેક ક્યાલ કહેવે સદા, તો નેકી વએ સહી પાવે,
જયસા ક્યાલ નીકાલે બંદા, તયસા આગલ આવે;
રહેમત ઇલાહી ઉમેદ રાખો, માંગો આલમ ભલા,
કે આજથી કાલ ખુબ થાયસી, ખુબ કરેગા અલ્લાહ. (૧૯૫)

નેકુંકે દીલ હુએ નુર રબ્બાની, કે હરદમ ઉસ દીલ વસે રબકા નુર,
કે ઉસ દીલ ખતરાબી નેક ગુઝરે, પલ પલ વસે રબકે હઝુર;
નેક હોતે તુમકું ન લગતી કુછ ભેર, જો હરદમ કરો નેક
બંદગી કામ,
અલ્લાહ એક પાક જાણુ બંદગી કરો, તો તુમ દીલ હોવે રબકે
નુરકા મુકામ. (૧૯૬)

રબ કારણ જો તું કસણી કરે. તો નેકી કુવ્વત સહી હોવે તેરે દીલ,
તો ઇમાન તેરા હોવે ચંગા, ઓર ન હોવે કુછ ઇમાનમેં ખલલ;
ઇમાન જો સુધા તો કસણી કર, કારણ રસુલ ઓર આલ રસુલ,
એનું કારણ જો કસણી કરે, તો શફાઅત કરેંગે ઝોહેરા બતુલ. (૧૯૭)

જુદાઇ બછડના આગ કઠન હુએ, દોઝખ આગથી એ આગ ભારી,
દોઝખ ડરથી અમલ નેક કરે. જાને કે દોઝખ આગ હુએ દુશવારી;
જીસકું ચાવા રબ મીલનેકા વએ ગુનાહ ન કરે, કે બીછડુંગા રબ દીદાર,
તો જો કોઇ હુએ તાલબ મઉલા, ઉસ મન દોઝખ ડરથી એ
ડર હોવે બીસીયાર. (૧૯૮)

ખુબ બખ્ત તો ઉસકા જાણો, જીસકું સીરજણહાર સંગ પ્રીત,
કામ દુનીઆ દીન સબ ઉસકું સોંપે, એ હુએ સાચે મોમીનકી રીત;
જીવ તન જોરૂ છોરૂ ઇમાન, એ સબ તુજકું રબને દીયા,
દીલ તાલા ખોલો એ ઘર ઉસે સોંપો, શરમ ઉસે જીને પયદા કીયા. (૧૯૯)

ગનીમત મીલી ઉસ કીસીકું, જો કોઇ તાબે હુવા અપને ખાલક,
મઉલા હયાતી ને રોઝી તેરી, એ સબકા વો હુએ માલક;
જો મારે જીલાવે ને ખાણે દેવે, ઉશકી કરો નીત બંદગી,
જો દુનીઆ કારણ પર બંદગી કરે. તો ખરાબ હોવે ઉસકી જીંદગી. (૨૦૦)

બંદગી કરો ખાલસ ખુદાકી, ઉમેદ ન રાખો એક તલ ભાર,
ખાલસ બંદગી ખુદા મીલાવે, સુખસું પાવે રબકા દીદાર;
જો ઉમેદ ચાવે સો ખુદાસું પાવે, સો ઉમેદ સબ તું લાલચ જાન,
બેહેસ્ત પાયા તો કયા બડાઇ, પુરખ બીના જીયું ઓરત માન. (૨૦૧)

મોમીનકા તો માલ ગનીમત, જો કોઇ હીકમત પાયા,
બડી હીકમત તો એ જાણો, જો કુફ્ર છોડ ઇસલામમેં આયા;
સારી ઉમરો હો ખોવે ત્રાંબા સોના કરતે, શીખે હીકમત ભુ વલી,
પલમેં દુશમન ખુદાએકા હોવે દોસ્ત, એ હીકમત ફરજંદ
શાહે મુરતઝા અલી. (૨૦૨)

અઉલીઆ ખુદાએકી બાતા કરો, તો રહેમત હોવે નાઝીલ,
જીને કુફર તોડા ને દીન જગાયા, સરવર સબ વલીઓકે કામીલ;
તો પંજતન રબને પાક કીએ, પીર હોવે જો ઉનકી આલ,
જો રહેમત રબકી આપ ઉપર ચાઓ, તો નામ ઉનકા લેઓ હર હાલ. (૨૦૩)

સફાઇ દીલકી સો ઈમાનસે, જીસકેસે ઈમાન હોએ કામલ,
ઉસ મન નહી જુઠ ન હોવે કીના, વએ બુરે અમલકા ન
હોએ આમલ;
જો દીલ સાફ હોવે તો નીત ઉઠ બંદગી ચાવે, ઓર ચાવે નેક કમાઈ,
હરામ ખાણે જુઠ બોલણેસે ન કરો ઈમાન અંધેરા, તો પાઓ
દીલ સફાઇ. (૨૦૪)

આછી બંદગી સોઇ જાણો, જો કરે આછા ખાસા નેક કામ,
ગરીબ યતીમ હાજતમંદ સબસે નેકી કરો, તો હોવે તેરા નેક નામ;
નેકીસેં સબ દીલ શાદ રાખો, ઓર બુરાઈ ગફલત કરો સબ દુર,
તો સબ દીલ મીંને હએ સીરજણહાર, સો તુજ ઘટમેં રોશન નુર. (૨૦૫)

ખમીસ સંનીસછર, દોએ સબેહ બરકત જાનો,
મુસાફરી સફર ચલનેકું બી, ખુબ હએ પહેછાનો;
દોએ વેલા બરકત જાનો, ઉતમ કામકું હએ ભલી,
એ સુણો સમજો યાદજ રાખો, ફરમાયા શાહે મઉલા મુરતજાઅલી. (૨૦૬)

સબ બન્દેકું લાજમ હએ, જો કરના ખાલક અપનેકી ઈબાદત,
સબ ખલકતકું રાજી રખના, મીઠી નીકી કરના આદત;
બોહોત બોલના બે મસરફકા, સો ઇબાદતમેં હએ નુકશાન,
બડી બંદગી નેકી યે હએ, ન આપ રંજન કીસકું રંજાન (૨૦૭)

—:o:—

(૧૬) દર બયાને સબર વ શુકર.

ખુશ ખબરી દીઓ આપ જીવ, જબ સબુરી કીતી,
જીસ બન્દેને સબર કીઆ, તીસે ફતેહ રબને દીતી;
ખાલકકી સબ ખલકત જાની, કોઇ દુ:ખ દેવે તો સબર કરના,
તો ઉસથી તું સહી જીતે, અયસા મનમેં ધરના. (૨૦૮)

સબુરી તેરી તુજ ફતેહ દેવે, જીસ કીતી ઉપર આવે બલા,
જો વએ સબુરી કરે તો ઉસકું ફતેહ દેવે, બુજો આપ અલ્લાહ;
સબુરી કરનહારકું રબ દોસ્ત રાખે, આપ રબ કરે અંત પીઆર,
બંદા ભલા વએ જો સબુરી કરે, તો કઠન વેલા રબ હોવે ઉસકા યાર. (૨૦૯)

ફકીર કામલ સંગ જો બએઠે, તો શુકર કરે અદકેરા,
ફકીરીમેં તો શુકર કરના, સંગત શીખો વએ સવેરા;
ફકીરૂંકું સબર કરના, સબ હાલ મીને શુકરાના,
સખ્તી નરમી એ સબ ન્યામત, રબસે પીછાના. (૨૧૦)

સખ્તી છીપાણી મોમન ભાઇ, જો કુછ આપ ઉપર બીતે,
એ મુરવત નીશાની મોમન કેરી, ઓર એહી સબરકી રીતે;
મોમીન ઉપર આવે, જો સખ્તી, સો સબરસે છીપાવે,
તો ખુદાએકી દરગાહમેં સબુરી બદલે, બોહોત અજર પાવે. (૨૧૧)

બોહોત સખ્તી જીસ ઉપર આવે, સચ ઉસ ઉપર હોવે
આસાનીકો આન,
કે સખ્તી પીછે હુએ આસાની, એ નુકતા કલામ રબાનીસે પીછાન;
મોમનકું જો સખતી પોંહોંચે, તો ઉસ પીછે સહી હોવે આસાની,
તો દુનીઆમેં જીને કસણી સહી, વો આકબતમેં હોવે જન્નત મકાની. (૨૧૨)

દીલકી દારૂ જો ચાઓ, તો રાજી રહો રબકા કઝા,
નરમા સખતી જો કુછ પોહોંચે, તો કહો હમે રાજી જીયું તુમારી રઝા;
દીલકું દુઃખ યે જો માલ મેહેરી પુતર ધીઆ, એ સબકું
હાજર ચાવે,
ઓખદ એ જો એ સબ રબકા, રબ ચાહે રાખે ચાહે ઉઠાવે. (૨૧૩)

ખરાબ હાલ જો મોમન દીસે, ભુખા દુનીઆ માંહી,
ખુદાએકે નજદીક ઉસે ઇજ્જત ઘણેરી, વાંહાં વો ખરાબ નાહી;
ફકીરૂંકું ઇજ્જત ખુદાએ પાસે, જો ઈસ દુનીઆમેં હુએ ખરાબ,
દુનીઆકા તો એતબાર નહી, એ તો ફનાહ હોવે શીતાબ. (૨૧૪)

જીને આપ તનકું વારા, રબ ઝાદ વસે ઉસ મન સારી,
એ ભલા હુએ ઉસથી, જો લાલ માણુક પેહેને ઓર પેહેને
કપડે ઝરતારી;

ખુદા તો નીઅત ને દીલ દેખે. ન દેખે સુરત ઓર લીબાસ.
અતલસ પેહેને તો કીયા હુઆ, ઓર કીયા હુઆ જો પહેને કરબાસ. (૨૧૫)

આછા ખાસા અયસા આરામ પાઓ, જો તુમે રાખો મન ઠેકાણે,
હલાલ કમાઇસે રબ રોઝી દેવે, આપ મન સંતોખો ઉસી પેહેનને ખાણે;
આપ મનથી પાપ જુઠ નીકાલો, ન કરો તુમે પાપકા બોજ,
તો અદકા તોલણા વેલા હોવે, તુમારી નેકીકા બોજ. (૨૧૬)

તેરી રોઝી તુજકું ઢુંઢે, તું આપ મન કર આરામ,
એક એક દાણે પર લીખા હુએ, સો ખાનેવાલેકા નામ;
જીસ દાણે તેરા નામ લીખા હુએ, વહી આવે તેરે મુખ,
લાખ કરોડ જો તું હુએ સંગરે, સો ફોકટ કરતા હુએ દુઃખ. (૨૧૭)

ખુદા હર એકકી રોજીકા જામીન હુએ, એ હદીશ શાહે મરદાન,
બંદા તું કાંએ રોજી હરામ ઢુંઢે, રોજી તુજે દેવે આપ રહેમાન;
જો આદમી હોએ કીસી કામકા જામીન. તો ઉસકા તુજે આવે યકીન,
તો યકીન કીયું નહી રખતા હુએ રબ ઉપર. કે રોજીકા ઝામીન હુએ રબ્બલ આલમીન. (૨૧૮)

રબ ઉપર જો યકીન કરે, કે જીને મુજે કીઆ હુએ પયદા,
તો રોજી મુજે વોહી દેવે, જો સબકું હુએ રોજી દેતા;
તો ઉસ ઘર નીત મેહેમાની રહેવે, આપ ખાવે ઓરકું દેવે ભતા,
ઉસકી હાંડી નીત જોશ કરે, સદા રહેવે ઉસકા ચલા તતા (ગરમ.) (૨૧૯)

મરદકી ઇજ્જત ઉસ મીન હુએ, જો મીલે ઉસ ઉપર કરે સંતોશ,
ઘર ઘર ઢુંઢતા ન ફીરે, અપની ઇજ્જત ન ખોવે ફોક;
જીને રોજી દીતી સો ઇજ્જત બી દેવે, જો ઉસ રોજી તમે કરો આરામ,
જીને ઉસ રોજી આરામ કીઆ, ઉને ઇજ્જત પાઇ ઓર બડા નામ. (૨૨૦)

જો તુજે મીલે સો ઓહોત કર જાણો, તો સારી ઉમર કરો બાદશાહી,
જીને જો મીલા સો થોડા ઘણા કીઆ, ઉને સારી ઉમર ગમમેં ગમાઇ;

સુખ દુઃખ બીકે ઇસ દુનીઆ બાઝાર, સુખ છોડ કાંએ દુઃખ મુલ લેતે.
કે આપ કીસમત નહી રાજી રેહેતે, કીસમતથી અદકા હુઆ ચાહાતે. (૨૨૧)

જો કોઈ રોજી રીજક પાયા, ઓર આફીઅત પાયા અપની જાત,
તો પુરે ભાગ ઉસકે ભાઈ, જો શુકર કરે વએ દીન ઓર રાત;
બંદા એક ચાકરકું ખાના દેવે, સો નીત ઉઠ ઉસસે ચાવે ચાકરી,
સરજનહાર તો શુકર ચાવે, ખુશ આવે ઉસે શાકરી. (૨૨૨)

રબકી ન્યામત શુકર કરના, જો ન કરે તો બીગાડે અપણી ન્યામત,
કે આપ માલ વએ ન સંતોખે, હરદમ ચાવે માલ કસરત;
કે માલ મુજે હોવે અદકેરા, સબ દુનીઆ માલ મીલે મુજ,
ઈસ ફીકરથી ન ખાવે ન પહેને, ઈસ હવાથી ઉમરકા દીવા
જાએ બુજ. (૨૨૩)

ન્યામત પાઈ ને શુકર ન કીઆ, તો નાશુકરી ન્યામતકું લે જાયસી,
ન્યામત પાઈ તબ ન ચેતીયા, તો ન્યામત ગઈ પીછે પસ્તાયસી;
હઇયાત દુનીઆ ન્યામત તો ફુલ દેવે, જો શુકર ઈબાદત કીન,
જો એ ન કરે તો જીન દીતી હઈયાતી, સો લેવે હઈયાતી બીન
ફુલ છીન. (૨૨૪)

સબ ગમ પીછે હએ ખુશીઆલી, ઓર દારૂ હએ સબ દુખણેકું,
સબ સખ્તી પીછે હએ આસાની, સમજાઓ દીલ અપણેકું;
દુનીઆ બંદીખાના હએ મોમનકું, ઓર કાફરકું હએ જન્નત ઠામ,
મોમન દુનીઆ સખ્તી બદલે, અંત પાએસી હુરાં કસર જન્નત મુકામ. (૨૨૫)

નેક આદમી જો દુઃખ પાયા, તો જાને રહેમત રબને ભેજાઈ,
ઓર ફાસક જો દુઃખ પાયા, તો કરતુકસે બલા ઉસ ઉપર આઇ;
અયુબ નબીકા દુઃખડા રહેમત, જો કીડે પડે સારે અંગ,
ફીરઉન ડુબા ઇસ બલા, જો લડતા થા મુસા નબીકે સંગ. (૨૨૬)

મન વાર કરો જીને દુઃખ દીઆ, સો ખીજલ થાયસી દમો દમ,
તું મન વાર કર વએ ખીજલ થાયસી, તેરા કુછ ન હોયસી કમ;
જીને દુઃખ દીઆ સો શરમીંદા હોયસી, જો તું ઓહોત કરે
મન વાર,
એ બાત સુનો લીખો સીને પાટી, ફરમાયા શાહે નામદાર. (૨૨૭)

ગુસ્સા દાયમ આપ મન ખાના, ઓર ઉપર ગુસ્સા ન કરીએ,
ગુસ્સા દાજ મનમેં બુજાઓ, ખુદાએકે ગુસ્સેસે ડરીએ;
ઇમામ હુસેનકે મોંહો મુબારક પર, બાંદી હાથથી પડી ગરમ આશ,
ગુસ્સા સબ આપ મન ખાયા, ફરમાયા તું આઝાદ બાશ. (૨૨૮)
ગુસ્સા ન કરીએ ધીરજ ધરીએ, સબરે તોફીક કરીએ રફીક,
શુકર ખુદાએકા સાથી કરીએ, તો ખુદા તુમારા હોવે શફીક;
એ તન મન તેશ તો સુખ પાવે, જો હરદમ શુકર કરો તુમ આદત,
શુકર સબુરી આદત હુઇ જીસકી, કબુલ હુઇ ઉસકી ઇબાદત. (૨૨૯)

(૧૭) બયાન પીરી વ મીરગકા.

ખબર દે ગઈ મોતકી, જબ સફેદી આઇ તેરી રીશ.
અબ તોશા કર લે રાહકા, કે સફર આયા હએ તેરે પીશ;
અબ છોડ ઇમારત ઘરકી, આપ ઘર ઠેરાઓ ગોર,
કે સાંજ સુબહ હએ ઉઠ ચલના, જાએ બસના હએ ઉસહી ઠોર. (૨૩૦)
બુઢાપા વાધાઈ મોતકી લાયા, ચેતો બેગી કરો કમાઇ,
ઉજલે બાલ અબ દીન આયા, કાલે બાલ રાત સુતે ગમાઇ;
કાલે બાલ જીયસી રાત ગફલતકી, વએ ઉમરેહો તયસી ગઇ,
સફેદી સુબહ હુઇ દેખો ચેતો, અબ તો પુંજી થોડી રહી. (૨૩૧)
બુઢાપા ખબર મોતકી કહેવે, નીરાશ કરે સો હયાતીસેંથી,
અબ કે જો તું અંત લોભાયા, તો તું બોયસી ઓર કોઇ
લુણસી ખેતી;
દુનીઆ સરામેં તું હએ મુસાફર, રાત ગઇ જો થે કાલે બાલ,
સફેદી શુબહ હુઈ, હુઇ ચલણે વેલા, પડા હાલ ચાલ. (૨૩૨)
સબ રોગથી બડા રોગ બુઢાપા, જો જવાનથી હોવે પીર,
તો સબ રોગ આ કર ઉસ ઘટ બયઠે, પલ પલ ઘટે આરામ શરીર;
જવાનીમેં કર લે ઉતમ કમાઇ, બુઢાપેમેં ન હોયસી જવાન,
જો બુઢા હુઆ તો બેગી ચેતો, ભાઈ તું તો હએ કોઇ
દમકા મહેમાન. (૨૩૩)

બુઢાપા નહી હુએ ઉમરોહો માંહે, કે અબ ઉમરથી ના કુછ હોવે ફલ,
સુણના દેખના સુધબુધ તેરી, એ સબમેં પડા હુએ ખલલ;
અબ દુનીઆથી ના લજજત પાયસી, ન બંદગી કર સગસી
છંસ કાયા,
જીતા વએ જીને જવાનીમેં ખાયા પીયા દીયા લીયા, ઓર વોહી
આકબત કમાયા. (૨૩૪)

જબ ગઇ જવાની યાદ કરે, તો બોહોત આપ દીલ મીને પસ્તાવે,
એ પસ્તાના ફોકટ ભાઇ, જવાની ફેર નહી આવે;
નહી ફીરે નદી જો પાની બેહે ગયા, નહી ફીરે જવાની જો
ઉમરોહો ગઇ,
જવાની મીને જીને બંદગી કીતી, બોહોત વએ કમાયા સહી. (૨૩૫)

ઉમરોહોકી બાકી અમુલખ હુએ, સબ માલસે કરીએ પીયાર,
જો એક દમ ઉમરોહો અદકી પાઇએ, તો મુલ દીજે સારા સંસાર;
ઉસ દમ આછી કમાઇ હોવે, કે તોબા તેરી હોવે કબુલ,
એક દમ ત્રાંબા સોના હોવે, બેહેસ્ત લેણેકા હોવે મુલ. (૨૩૬)

રોશન કર ભાઇ નુર બુઢાપા, ગુનાહસેંથી મત કર અંધેરા,
ઇસ નુર બુઢાપે કરો કમાઇ, તો રોશન હોવે દીલ બી તેરા;
રેહેન જવાન મસ્ત હોઇ સુતો, આયા બુઢાપા રોશન દીસ,
અબ જાગ ઉઠ કરલે કમાઇ, નહી તો રબ કરસી રીસ. (૨૩૭)

બુઢાપા આયા ચેતો ભાઇ, બેર બેર કીયા કહેવે,
મલક મોતકા શીર પર આયા, કોઇ ગાફલ હો મત રહેવે;
લડકે જવાન બુઢે હે જઇફ, મત જાનો મોતકું દુર,
મોત નઝીક દેખ ખુદાએસું ડરો, તો તુમ દીલ વસે રબકા નુર. (૨૩૮)

જો આપ મન નસીહત ચાઓ, તો મોત યાદ કરો એ હુએ
નસીહત ખાસી,
કે આખર મરના ઘોર ઘર કરના, દુનીઆકા સાથી કોઇ
સંગ ન આસી;
જીને એ બુજા ઉને લોભ પાપ છોડા, દુનીઆથી હો બેઠા નીરાલા,
વાએજ નસીહત યું ગુન હુઇ, કે છોડ દેવે દુનીઆ કસાલા. (૨૩૯)
માતા પેટસું જો બાલક નીકલા, ઉસકું મોતકા આયા પેગામ,

કે જો દુનીઆમેં આયા વએ તો મરસી, દુનીઆ તો હએ
ફનાહ મુકામ;
માતા ઓદરસું બાહાર આતે, બાલક રોવે ઉસ ઘડી,
કે અબ તો મંય દુનીઆમેં આયા, કાલ મોત આ હોવે મુજ
પર ખડી. (૨૪૦)

મરના જીને સચ કર માના, ઉસે દુનીઆમેં કીયા કરની હએ ખુશી,
ઇસ મુજ સાથ જો ખુશી કરે, તો ખુશી નહી એ તો હએ બેહુશી;
પર મુલક જાતે ઉમરોહો ઘટે, દીલ ના કહે કે એ મુલક મેરા,
તો દુનીઆ મુલકસું કાંએ દીલ બાંધો, દીલકું કીને બતાયા કે
એ મુલક હએ તેરા. (૨૪૧)

જો આપ અજલ બંદા યકીન જાને, કે દુનીઆસે હએ મુજે જાના,
તો દુનીઆ ઉમેદ મગરૂર ના રહે, જાને કે એ હએ ખોટા વશાના;
અજલ અપની યકીન કર જાનો, કે સદા રહેના નહી એસ જાહાન,
તો દુનીઆ ઉમેદ સહી કમ હોવે, પલ પલ ઘટે અભેમાન. (૨૪૨)

આપ મોત બીસારે દીલ અંધેરા, જીયું બીન સીરાણે કાટ
ભરી શમશેર,
દીલ રોશન ચાઓ તો મોત યાદ કરો, ઉઠતે બએઠતે અવેર સવેર;
જો અપના ચલના યાદ કરો, ઉસથી ના કુછ હોવે બદી,
કે બંધ પાની ગંદા હોવે, ગંદી ન હોવે ચલતી નદી. (૨૪૩)

મોત યાદ કીએ દીલ રોશન હોવે, હરદમ મોત કરના યાદ,
એક દીન અયસા આયસી, જો ઘર ઉજાડ હોવે ગોર આબાદ;
ગોર મીને જા ઘર કરોગે, ઘરમેં બસેગે ઓર કોઈ,
એ સુન કર જે કોઇ ચેત્યા, રોશન હુઆ હએ દીલ સોઇ. (૨૪૪)

જો યકીન મોતકા તુજકું હુઆ, કે મરના આખર હએ મેરા,
તો હરદમ તું નેકી કમાવ, તો સરવે ઝાહેર બાતન તેરા;
એ બડાઇ જો તુમને પાઈ, તો ઇસ બડાઇકું ફીર નહી મોત,
એ બડાઇ તુજે બહેશ્ત લે જાયસી, ઉસ બહેશ્તમેં કભી ન
આવે ફુવત. (૨૪૫)

મલકલ મોત તો સબ પર આવે, સબ બન્દેકી લે જાતા હય જાન,
ઇસ મરને આગલ જો મર ચાલે, સો મર કર પાવે અમન મકાન;

અયસા મરના જો મર જાને, વાસલ હક વો કામલ ફકીર,
એ દરજા પાવે સો વલી કીલાવે. એ ફરમાયા હઝરત આપ અમીર. (૨૪૬)

જીસ બહેશ્તમેં મોત ન આવે, સોહી તખત ખુદાકા જાન,
ખુદા તો સબ ઠોરમેં બસતા. ખાલી નહી કોઇ ઉસ બીન મકાન;
સબ કુલ ઉસમેં વો સબમેં. બાહેર ભીતર હુએ ભરપુર,
અયસા સમજ જો ઉસમેં મીલીયા, સો લા મોત હુઆ ઉસકા નુર. (૨૪૭)

(૧૮) દર સીફ્તે નેક સોહબત વ દોસ્તી.

જો નેક સોહુબત પાઇએ એક દમ, તો ગનીમત જાનો વએ દમ,
કે એક દમ કલમા કુફર તુટે, એક દમ તોબા કરે ગુનાહ ગુમ;
એક દમ ત્રાંબા સોના હોવે, પારસ ભેટે પડે ટંકશાલ,
એક દમ મોહબત મોલા વસે, તો છુટ પડે સબ જંજાલ. (૨૪૮)

નેક સોહોબત અખતીયાર કરો, તો બુરે લોકુંસે રહો અમાન,
નેક સોહોબતકે બરકતસેંથી, બુરેકી બુરાઇ ન પોંહોંચે આન;
દુશમન બુરાઈ કરે સો તુજે ના પોહોંચે, જો તે સંગાતી કીઆ નેક.
સંસાર બુરી બલા સબ તુજથી ભાગે, જો આપ મન વસાયો
અલ્લાહ એક. (૨૪૯)

દોસ્તકી માર બોહોત દુઃખ લાગે, જો કીસે દોસ્ત આપે દેવે માર,
ઓરકે હાથશે પથરબી હલકા લાગે, દોસ્તકે હાથસે કુલબી લાગે ભાર;
કે હમારા દોસ્ત પીછાન કીયું મારા, યે તમ મન લાગે ગમ,
મોમીન અલ્લાહ પીછાન ગુનાહ કરે, વય રોઝી દેવે દેખો કરમ. (૨૫૦)

મીલને જાઓ મરદસે અયેસા, જયસા તુજે કરે મન વાર,
થોડી બડાઈ દેવે તો થોડા મીલો, બોહોત દેવે તો મીલો બોહોત વાર;
બંદા મીલના મીલનહાર સંગ, સદા ન મીલે એકી રીત,
તો થોડી બંદગી બોહોત નીવાજે, અયસે સાહેબસું કીયું ન
કરીએ પ્રીત. (૨૫૧)

જો પ્રીત મીત્ર ધાડી ચાઓ, તો ન રાખો પડદા અંતર,
કે મીત્રકા ઠામ તો દીલ હે, તો દીલથી હય મીત્રકા ઘર;
દીલ કરો ઘર મીત્રકા, સો મીત્ર કરો સુબહાન પાક,
જીસ દીલ પાક વસે સો પાક હુઆ, ઔર સબ દીલમેં પડીયો ખાક. (૨૫૨)
ભાયુંકા બીછડના સહી બુજો, હય આપ દીલકા જલાપા,
જો ભાઇ કરો તુમ દુનીઆ માંહે. સો બીછડતે બોહોત રહે બુડાપા;
પ્રીત ન કરીએ અયસે મીત્રસે, જો બીછડતે ન લાગે દીલ,
મીત્ર કરો જો સદા સંગ રહે, સો આપ પાક હુએ રબલ જલીલ. (૨૫૩)
દીનદારી જો અદકી ચાઓ. તો સંગત કરો જીસે હુએ મોહબત દીન,
દીનકા જીસે નહી ચાવા, ઉસસું મીત્રાઇ મત કીન;
સંગત કરો દીનદારકી. નીત જા બયઠો ઉસકે પાસ,
હીંગકે બાસનમેં હીંગ બાસે, ફુલુંકે બાસનમેં હોવે ફુલુંકી બાસ. (૨૫૪)
પર મીલણેસે આપ જાત ટોલે મીલ ચાલો. આપ જાતમેં કરો સગાઇ,
સંગત વેહેવાર ઉનસે કરો, જીનસે હોવે દીન ભલાઇ;
આપ દીનકે પંથમે ચાલો, સાથ લે ચલો દીનભાઇ,
તો એકકી બંદગી દેખ દુજા કરે, ઇસ રીત પલ પલ વધે કમાઇ. (૨૫૫)
અદકી દોસ્તી કરો આપ કરાબત, તો અદકા હોવે તુમારા દોલત માલ,
બાપ માઇ બેન ભાઇ ઔર સગે, અયસાન કરો તુમ સબકે હાલ;
રબ ફરમાવે નેક ખરચ જો એનું કાજે, લોકુંબી કહે સુંણાયા,
યતીમ મીસકીન સોઆલી બંધ છોડાના, એ સબ નેક ખરચ ગણાયા. (૨૫૬)
નેકી મા બાપ સંગ જો કરના, સો આકબત કારન આગમ પુંજી ધરનાં,
મા બાપકા હક બોહોત હય લગતા, સો દીલસે નહી બીસરના;
કરો મા બાપકી ચાકરી, તો હોવે અનત ભલાઇ,
તો સહી આકબત કારણે, આપણી આગમ પુંજી ચલાઇ. (૨૫૭)
રીઆત કરો મા બાપકી, કાલ આયસી પુતર તેરા,
વયબી તેરી રીયાત કરસી, કમાઇ ફલ તું પાયસી સવેરા;
કીસી બંદે કમાઇ ફોકટ નહી જાતી, જીને જયસા કીઆ તયસા પાયા,
તેરા પુતર તુજકું ચાયસી, જયસા તું મા બાપકું ચાયા. (૨૫૮)
ભલા સંગાતી વય તેરા, જો તુજે બતાવે નેક કામ,
જો નેકી તું નહી જાનતા, ઉસકા તુજકું શીખાવે નામ;
નેક સંગત વય જાનો, જો તુજે બતાવે નેક રાહ,

તો સંગત કરો આલ રસુલકી, જો નીત નેકી બતાવે રાહ અલ્લાહ. (૨૫૯)

જીસકા મીત્ર આકીલ પુરા, તો વયબી હોવે વયસા,
આકીલકું તો આકીલ ભાવે, મીત્ર જયસેકા હોવે તયસા;
દોએ મીત્ર એક દુજેકું ચાવે, તો જે કોઇ ચાવે જાત ઈલાહી,
કે અલ્લાહ તો હએ સુત્ર બુધ પુરા, ચાવણહારેબી સુધ બુધ પાઇ. (૨૬૦)

જો ચાઓ ખુશહાલી દીલકી, કે દીલ રહે ખુશ ગુલજાર,
તો જો ભાઇ બીરાદર દીનકા, ઉનકા નીત કરો દીદાર;
જો ભાઇ બીરાદર દીનકે, સો એક ઘટ એક જીઆ,
એક દુજેકું દેખ ખુશી કરે, જીઉં પીઆસું ભેટે પીઆ. (૨૬૧)

દોસ્તકું જો દોસ્ત દેખે, તો નેનુંમે હય રોશની આતી,
નેન સુખ વસે ને મુખ હસે, હેતસું ભરી રહે ઉસકી છાતી;
તો દોસ્તી અયસી પકી કરીએ, જો ખુદાએ આગે હોવે કબુલ,
તો દોસ્તી કરો સંગ આલ નબી, અંત છુટકા દીલાવે આલ રસુલ. (૨૬૨)

દેખો પ્રીત દુધ પાનીકી, દુધ લેતા પાનીકું મીલા,
ગરમ હોનેકે વકત પર પાની, દુધ બચાવે આપ જલા;
ઉછલ દુધ સો આગ બુજાવે, જલતે પાનીકી કરતા બચા,
યેસી તરહ એક દુસરેકી, મદદ કરે સો દોસ્ત સચા. (૨૬૩)

દુધ પાનીકા મીલાપ દેખો, અયસી કરો તુમ મોહબત પ્રીત,
મદદ કરો તુમ એક દુસરેકી, અયસી રખો તુમ મોમન રીત;
એક દીલી પર હક રાજી હય, આપ હક હય ઉસકા રફીક,
અયસે બાહકું યાદ કરો નીત, સાફ દીલી હય સચા સફીક. (૨૬૪)

નીત ઉઠ સજન દેખીએ, તો હરી હોવે નેહકી વાડી,
નેહકા ફુલ તો યે હએ, જો દેખીયે આપ સજન દહાડી;
બાગ તો ફુલે નેહકા, જો નીત પાની સીંચો દીદાર,
હરદમ જીકર જો કરો, તો તમ મન નેહ વસે આપ સીરજનહાર. (૨૬૫)

અકલ ને હુશીયારી હોવે ઉસે, જીસકા સો અસલ હોવે ઉતમ,
કવેકા બચા બોલને ન શીખે, તોતે (પોપટ) ઉપર હય રબકા કરમ;
પંખી મીને ઉતમ બુધ ઉસકી, જો નેક અસલ ને નેક જમાલ,
આદમીઓ મીને ઉતમ બુધ નબીકી, ઓર નબીજીકી આલ. (૨૬૬)

નેક મજલસમેં નીત નીત જાઈયે, સુનીએ એલમ એરફાન ઇલાહી,

નેક મજલસમેં નીત નીત જાતે, ઘટે અજ્ઞાન ઓર દીલકી
સીઆહી; (કાળાશ)
દીલ રોશન હોવે સાફ આઈના, ઉસમેં દીસે હક દીદાર,
ખુદ મનજલ અપનીકું પાવે, એ ફરમાયા સાહેબે ઈસરાર. (૨૬૭)

(૧૯) દર બયાને બદ સોહબત.

ગઓર દોસ્તકી સંગતસેંથી, મોતકી સખતી હય આસાન,
કે જીસ દીલ તેરી દોસ્તી નહી, ઉસથી તુજે દુર રાખે રહેમાન;
જો આપ ચાવે ઉસકું ચાહીએ, ઓરકા તો ચાણા હય ફોક,
જો તુજે ચાવે સો સરજનહાર, દુનીઆ એક ન ચાવે લોક. (૨૬૮)
ના ફરમાની કીતી તેરી, જીને તુજે નાહક ગુસ્સા દીલાયા,
અયસી બાત તેરે દીલમેં ડાલી. જો દુનીયા કાજે તેં ગુસ્સા ખાયા;
જોરૂ છોરૂ તું તેરા દોસ્ત જાણે, પણ કોઈ નહી તેરા ફરમાની,
દુનીયા કાજે તુજે ગુસ્સા દીલાવે, ના ફરમાનીકી એ હયે નીશાની. (૨૬૯)
દગા દીઆ તુજસે ઉને, જીને તુજે બુરી રાહ બતાઇ,
જો ઉસકે કહે તું બુરાઇ કરસી, તો તેરે આગલ આયસી વય બુરાઈ;
એ બુરાઇ જો તેરે આગલ આઈ, ઉને કીતી જીને દીતી સીખ,
ભાઇ જો તુજે હોવે અકલ, તો એસી બાત સીખ ફીર સીખ. (૨૭૦)
કોઈ હુઆ દુશમન તેરા, ઉને દુશમનીમેં ન કીતી બુરાઇ,
તો તુમને ઉસે દોસ્ત કર બુજા, કે યે હુએ મીત્ર મેરા ભાઇ;
જબ દોસ્તી હુઇ ને મીલાપ અદકેરા, તબ વએ તુજે દેવે દાવ,
તબ જો વએ તુજે ચાયે સો કરે તુજસે, તું હુઆ રંક વએ હુવા રાવ. (૨૭૧)
જીને તેરી મદદ કીતી, ઓર કીતી તુજસે અંત યારી,
તું ઉસ યારી પર ભુલા, તો તેં અપની કમાઇ બીસારી;
જો તેં કમાઈ દુનીયા છોડી, તો તું હુઆ મોહતાજ,
જો તેં કમાઇ આકબત છોડી, તો તેં ખોયા સદાકા રાજ. (૨૭૨)
બુરા કોઇ પાસે બયઠે ઉસકું તુમે બુજો શયતાન,
શયતાનકી એ મત સીખાવે, આખર તું હોવે પશેમાન,

બુરેસેથી નીત દુર ભાગો, સંગત ન કરો ઉસ સંગ,
કાલી હંડી પાસે જો બયઠે, તો કાલાસ હી લાગે રંગ. (૨૭૩)

જો જાત અસલ નહી, ન કરે વએ વફાદારી,
જીસકા અસલ આછા નહી, નહી નીભાવે દુનીયા સારી;
જો જાત અસલ નહી, નહી મામલે સાચા, સાચા નહી સંગત વીર,
નહી સંગત કીસી બાટ નીભાવે, પીર છોડ હોવે બેપીર. (૨૭૪)

ટેડેકા તો સાયા ટેડા, જયસા આપ તયસા પડછંદા,
જીસકી બોહો ટેડી વએ બાત ટેડી કરે, એ સચ કર માનો સાચી પંદા;
જીને સુધા મારગ બુજા, સબ કામ ઉસકા હુઆ રાસ,
ટેડે મારગ જે કોઈ ચલીયા, મતલબકું નહી પોહોંચા હુઆ નીરાશ. (૨૭૫)

અકલમંદ આપ સંગાતી કરીએ, તો ઉસથી ન પોહોંચે કુછ ઝીઆન,
બેઅકલકી સંગતસેંથી, દીન દુનીયા હોવે પશેમાન;
બેઅકલકી સંગતસેંથી, તુજે લોક બેઅકલ કહેવે,
જો તે સંગાતી બેઅકલ કીઆ, તો ઉસ જયસા તુજે સબી
સમજ લેવે. (૨૭૬)

સોહબત સંગત બુરેકી અયસી, જયસા તુફાનમેં ચઢા દરીઆ બેડી,
ઉસકે દીલ યું ધોખા વસે, કે બુડે બેડી જો હોવે ટેડી;
બુરેકી સોહબત સંગતથી ડરના જો થોડી બાતમેં દેવે દુઃખ,
બુરેકી સોહબત સંગતથી એ ફલ હોવે, કે ડરથી દીલ ન રહે
એક પલ સુખ. (૨૭૭)

અહેસાન કરના ઉસ જગે, જીસ જગે નહી કરના અહેસાન,
એ તો જુલમ લીખાવે તેરે ઉપર, ઉસથી તું હોવે જાલમમાન;
અહેસાન કરે માલસે, યા મદદ કરે તનસેંથી,
નેક સાથ કીયે નેકી પાવે, બુરે સાથ કીએ સજા પાવે વેથી. (૨૭૮)

એકલા રહેનાં મરદકા ભલા ઉસથી, જો બયેઠે બુરેકે સાથ,
બુરે સાથ બયેઠે બુરાઈ શીખે, ઓર કુછ ન લાગે હાથ;
નીત ઉઠ નેક સંગત બયઠો, જીસથી શીખો એલમ નેકી,
જો નેક ન પાઓ તો એકલા રહેના, કે બુરે સંગથી ભલી એકી. (૨૭૯)

નવ જવાન લડકે જાહેલ, જીસકે મોહોં ઉપર નહી નીકલી હય દાડી,
જો કોઈ સંઘત ઉસકી બયઠે, ઉને અપને દીનકી રાહ બીગાડી;

કીરીઆ કરો જીયું હુએ ફરમાયા, બંદગી કરો જીયું રબકા હુકમ,
રબકે હુકમ માફક ચાલો, ન તીલ અદકા કરો ન કમ. (૨૮૦)
બુરી ખોટા જયસા જંગલી જાનવર, સબસે વએ તો દુર ભાગે,
તો ઉસથી બી સબ દુર ભાગે, કીસીકા દીલ મીલને નહીં લાગે;
બુરી ખોટા છોડો નેકી કરો, મીલો સબકે સાથ,
કોઇ સીધ્ધ પુરશ ભેટે કાજ સરે, પથ્થર સમેટતે લાગે હીરા હાથ. (૨૮૧)
સબ આદમીસે મીલાપ કરતે ડરો, કે કબી હોય મુજે સંગ બુરા,
એ બુરાઇ જાણના હય અકલ, એ તો ઝીયાન ન કરે તુરા;
કે આદમીઉં બીને બોહોત દુરીજન ચોર હુએ, જયસા હય શયેતાન,
દુનીઆ માલ ચોરાવે સો ફીર માલે, કાંહા મીલે જો ચોરી જાયે ઇમાન. (૨૮૨)

(૨૦) પીછાનત આદમીકી.

હર મરદકા તોલ કર, આપ દીલે પીછાન સબકા તોલ,
કે તફાવત હરએક બોહોત હય, ચલન સબકા જુદા ઓર બોલ;
જો તુજે સમજ હય તો પરખ લે, ખરા ખોટા હલકા ઓર ભારી,
એ સબ સમજ કર કામ પાડો, તો સુખ પાઓ ઉમરોહો સારી. (૨૮૩)
અકલ મરદકી પીછાન લયની, કે જીસ વેલા વએ કહેવે બાત,
કરતુક ઉસકા દેખ પીછાનો, કે કયસી હય ઇસ મરદકી જાત;
જીભ હય ચાડી સબ બાત બતાવે, જયસી બુધ્ધ હુએ ઉસકે ઘટ,
નીચ લખન યું જીવ બતાવે, જો ઉસકે જાત મીને હોય કપટ. (૨૮૪)
બોલના મરદકા હય ખબર દેતા ઉસથી, જો હોવે ઉસકે અસલ બીચ,
અસીલકા તો બોલના આછા, બુરા બોલે જો હોવે નીચ;
અસીલ રાહા તુજે નેક બતાવે, ડર દીખાવે આખર દીસ,
બુરેથી બાત તું બુરી સુણે, જો માનો તો તુજ ઉપર આવે રબકી રીસ. (૨૮૫)
મરદકા સંબાલી વય જાનો, જીસ સંગ વય રહેવે દીન રાત,
મરદ જયસા વય હોવે, બુરેસું બુરા નેકસું નેક જાત;

જો ચાહો કે પહેછાનો, કે કીસકી ખસલત હય કયસી,
તો ઉસકે મીત્રસે પીછાનો, જયસી હોવ સંગત તયસી. (૨૮૬)
નેકી બદી મરદકી પીછાન, કે આપ દીલ મીને હય કયસા,
તો ખસલત ચલણસે પીછાનો, કે ચલન જયસેકા હોવે તયસા;
નેક આદમી નહીં જુઠ બોલે, ન બીગાડે આપકા પારકા કાજ,
બુરા તો જુઠા ખોટા નીરલજ, ઉસકું કુછ ન આવે લાજ. (૨૮૭)
કામ મરદ તયસા કરે, અસલ ઉસકા હોવે જયસા,
કરતુક નીશાની અસલકી, અસલ જયસેકા કરતુક તયસા;
જીસકી જાત સુજાત હય, કરતુક તીસથી આછા આવે,
જો કબી ઉસથી હોવે બુરાઈ, તો આપ મન બોહોત પસ્તાવે. (૨૮૮)
ડાલી જાહાડકી તયસી હોવે, જયસી હોવે જાહાડકી બુનીઆદ,
તો મા બાપ જીસકે જયસે હોવે, વયસી હોવે ઉસકી ઓલાદ;
ફરજંદ લછન તીયું પીછાનો, કે નેક પુતકા હોવે નેક બાપ,
જીયું કબુતરકા બચા કબુતર હોવે, સાપકા બચા હોવે સાપ. (૨૮૯)
મરતબા મરદકા વય ચીજ હએ, જીસ ચીજ કારણ એને બાંધી
હય કમર,
જો રબપ દુનીયા ચાવે તો દોસ્ત પાવે, માલ પાવે ઈસ દુનીયા ભીતર;
જો આકુબત ખુબી ચાવે, તો સુધ કીરીઆસે સહી પાવે,
જો રબ જાત ચાવે સો રબકું પાવે, તો વલીઓમીને નામ લીખાવે. (૨૯૦
કીંમત મરદકી વએ ચીજ જાણો, કે જીસકું હયે વએ ચાહાતા;
દુનીઆદારકી કીમત દુનીયા, કે દુનીઆ માલ હએ ઉસે ભાતા;
એહેશત નયામત જો હએ ચાહાતા, ઉસકા વહી હુઆ મોલ,
અમુલક વહી જો દીદાર સુબહાન ચાહાવે, સુનો એ હજરત
શાહાકા કોલ. (૨૯૧)

(૨૧) દર ફજીલતે કમસુખન.

બાત વીગતકી ખુબી યે હયે, કે જો કોઇ થોડા બોલે,
સમજ બીચારી અયસા બોલે, થોડે બોલનેમેં ભેદ સબ ખોલે;

થોડી બાતમેં અરથ સમજાવે, ઉસકા ખુબ કલામ,
જો સુનનેવાલા સમજે, ફીર પુછણેકા ન રહેવે કામ. (૨૯૨)

બોલનેકા અયેબ એ હુએ, જો હોવે તુજે બોહોત બોલના,
ખુબી એ હયે જો થોડે બોલનેમેં, ભેદ સબ ખોલના;
ભાઇ અયેબ હે જો બોહોત બોલીયે, ઓર બાત લંબી કરીએ,
લંબી બાત કરની છોડો, રબ ફરમાન આપ શીસ ધરીએ. (૨૯૩)

જો થોડા બોલે સો ના પસ્તાવે, થોડે બોલનેમેં ન આવે ચુક,
બોહોત બોલે સો બોહોત ચુકે, પસતાનેકા એ હય સલુક;
થોડા બોલે સો આપ ન પસ્તાવે, ન ઉસથી કોઇ હોવે દીલગીર,
એ સુણો સદા દીલ યાદ રાખો, ફરમાયા આપ હજરત અમીર. (૨૯૪)

જીભથી બલા આવે, બુજો સહી આદમી ઉપર,
સબબ એ જો બુરા ભલા, હુએ બોલતા દુનીયા ભીતર;
જીભ દીતી હુએ રબને, તો હરદમ જીકર કરીએ,
જીભથી બલા તો આવે, જો બુરી બાતમેં પડીએ. (૨૯૫)

સલામતીકા કપડા પહેનો, જીસકું મેલ ન લાગે,
સો જીભ હાથ પાંઉબી વારે, સબ બલા તો ભાગે;
નહીં બુરા કહે ન બુરા કરે, નહીં બુરે ઠામ જાએ,
જો એ સબથી સલામત રહે, તો વયબી સલામતી પાએ. (૨૯૬)

સલામત રહેઆ વએ આદમી, જો આપ જીભ અપણે વશ રાખે,
કઠન ન કુછ બોલે, નરમીસે બાત સબ સાથે આંખે;
જો બુરા ન બોલે કીસી સંગ, તો સબ કોઇ રાખે ઉસ ઉપર મહેર,
જીસ મોમન ઉપર ખલકતકી મહેર, ઉસ ઉપર ખુદા ન આયસી કેહેર. (૨૯૭)

જીભ ચુપીસે પુરખ સલામત, ચુપ રહેનેમે બોહોત હોવે ગુન,
જીભ બાંધો ધીયાન ખોલો, આપ ચુપ રહો ઓરકી સુન;
બોહોત બોલે સો બંધ પડે, જીયું પોપટ બુલ બુલ મેના,
બોલન લાગે પીંજરે ગાલે, જનાવર પાસ કીયા હય કીસકા લેના. (૨૯૮)

આદમીકુ ભલાઇ ઇસ મીને હુએ, જો અપની જીભ રાખે અપને વશ,
મતલબ જરૂરી બાત કહેવે, અદકા ન બોલે સાથ કીસ;
જીભ વશ કીયેસે આરામ કરે, ફીરસતે રબલ આલમીન,
જો બંદા ન બોલે તો લખનેસે છુટે, ફીરસતે કરામીન કાતબીન. (૨૯૯)

ચુપ રહેનેમે બહનકી ખુબી, કે સુખસું રેહેવે તેરા બદન,
કાયા નગરીમેં તું હય રાજા, ઇસમેં દોએ દીન કીયા હય વતન;
હરદમ રબ ધીઆન લશકર રાખો, જીભ ચાડીને ચોર બાંધો
લેઓ મુલકકા હાંસલ,
તોસા કરો આપ વાટકા, તો સુખસું થાઓ જન્નત વાસલ. (૩૦૦)
સલામત રહેઆ વઓ કોઇ, જીને ન કીતી ગીબત પારકી,
તો સહી ગનીમત ઉને પાઇ, મઆરફત સીરજનહારકી;
જીને પીછાનેઆ અલ્લાહકું, ઓર બુજા કે એ બંદે હય સબ રબકે,
વઓ ના કીસે બુરા કહેસી, ઓર નેકી કરસી સાથ સબકે. (૩૦૧)
ચુપ કર રહીએ ચાહેઃ ન કરીએ, અછા હોકર રહીએ આપ,
બોહોત બોલેમેં બંધન આવે, ચાહેના બડા હુએ દીલકું સંતાપ;
બોહોત બોલે સો બોહોત માર ખાવે, જીયું નોબત માદલ ઓર સબ સાજ,
ચાહેના ચલતી ચોદસ ભટકે, કમસુખન તો હુએ સબકે સીરતાજ. (૩૦૨)

(૨૨) હસદકા બાબ.

જો કોઇ પારકા હસદ કરે, તો સજા દેવે ઉસકું વોહી લછન,
કે ઓરકું ખુશી દેખ વઓ જલ મરે, એક ન મીટે ઉસકી જલન;
ગજબ ખુદાએકા હય ઉસ ઉપર, જીસકી હસદ કરના હુઇ ખોએ,
પર બુરા ચાવે આપ ભલા ચાવે, તો બુરાઇ સબ ઉસ આગલ
આવે સોએ. (૩૦૩)
જીસ કીસકું હસદ આયા, એક પલ નહી ઉસકું સુખ,
ઉને દુનીઆમેં આપ કારને, મુલ લીઆ સબ દુઃખ;
જો તુજ અકલ હોવે તો કાંએ દુઃખ લેવે, આપને જીવકા સુખ બેચ,
હસદ બીરાના જો કરે જલ મરે, ઉસકું કુછ નહી નફા હેચ. (૩૦૪)
જેતી દુશમની દુનીયા માંહે, ઉસ સબથી સલાહ હોવે,
પર દુશમની જો હસદ કેરી, અયસા કોઇ નહીં જો કશાકું ખોવે;
ખુનથી બડી દુશમની નહીં, ઉસથી બી સલાહ હોવે નેહ,
પણ હસદકી દુશમની અયસી, જીસકા કબી ન આવે છેહ. (૩૦૫)
ખરાબી હય હસદ કરનહારકું, વઓ તો આપે હસદથી હોવે ખરાબ,
હસદથી વઓ જલતા રહેવે, જીયું આગથી દેખો જલે કબાબ;

હસદ કીયેસે આપ ખરાબી, જો હસદ કરે ઉસે નહીં સુખ,
તો હસદ કરના સો આપ સુખ બેચના,ઓર મુલ લેના હય ફોકટ સબ દુઃખ. (૩૦૬)
ખરાબી હય ઉસ કીસીકું, જીસકી હય બુરી સુરત ને બુરી ખોએ,
વએ તો સહી ખરાબ હુઆ, જીસકે બુરે હએ એ દોએ;
એ દોનુંમે એક બી હોય આછી, તો કોઇ કરે ઉસે પીઆર,
જો સુરત આદત દોનું બુરી, વએ તો સહી હુઆ હય ખુવાર. (૩૦૭)
પસ્તાવા હય ઉસ કીસીકું, જો ખુદાકે ખાસુસે રાખે કીના,
કીઆમતકે દીન તો વએ પસ્તાવે, કે ખાસુકે કીનેસે ભરા હય જીસકા સીના;
ખુદાકે ખાસે તો રસુલીલ્લાહ, ઓર રસુલકી આલ પાક,
આલ રસુલસે જો કીના રાખે, વએ તો આખર હોવે હલાક. (૩૦૮)
કીના છોડો ગુસ્સા ન રાખો, કીસી મોમનકા દીલ ન કરો રંજ,
એ નસીહત સુનો આપ મન રાખો, સીનકી પેટીમેં સંગરો ગંજ;
ગુસ્સા કીના જો આપ મન રાખે, તો ઉસ દીલ દુઃખ વસે દીન રયેન,
સારા જહાન ઉસ નજર તંગ દીસે, ઇશ દુખસે આપ સદા
તંગ રહેવે બેચેન. (૩૦૯)
એક ગુનાહ તો બહોત બહોતેરા, હજાર બંદગી થોડી,
એક ગુનાહ જીને રબકા કીયા, ઉને ઉમર કમાઇ ઓડી;
બંદગી તો નીત નીત કરીએ, ન કરીએ એક ગુનાહ,
જો મણ સોના ને ટાંક ત્રાંબા મીલે, તો કાલા પડે સબ સોના. (૩૧૦)
હસદ કીના છોડો ભાઇ, દીલસે નીકાલો હસદ ઓર કીના,
હસદ કીનેસું કાયકું જલતે, કબ લગ હય તુજે દુનીઆમેં જીના;
નબી ઓલીઆ સબ ચલે જાત હય, એ દુનીઆ તો હય ખીઆલે ખાબ,
ચેત ભાઇ કર નેક કમાઈ, હએ તુજકુંબી જાના શીતાબ. (૩૧૧)
ઝબાંકા તાંના ચોટ હય, ઉસકા તો અદકા હોવે દરદ,
લોહોકા ઘાવસું એ ઘાવ અદકા, તે લાગે ઉસકું જો હોવે મરદ;
મરદ ઉપર પડે લોહોકે ઘાવ, તલવાર ખંજર ભાલા ને તીર,
ઉસકું અયસા નહીં લાગે, જયસી લાગે ગાલી જો કોઇ કહેવે એ પીર. (૩૧૨)

(૨૩) દર બયાને હીંમત.

હીંમત બડી ઇમાન નીશાની, ભાઇ બડી રાખો અપની હીંમત,
જીસ કીસીકી હીંમત બડી, ઉસ ઉપર સહી આવે રબકી રહેમત;

રબકી રહેમત સો ઇમાન પુરા, ઉસથી આરામ પાવે જીવ ઓર તન,
રબકી રહેમત સબ આસા પુગે, અદકા હોવે માલ ઓર ધન. (૩૧૩)
જીસ કીસીકી હી'મત બડી, ઉસકુ' બોહોત હોયેસી ગમ,
દુનીઆ ચાવે તો બોહોત ચાવે, જેતી પાવે તીસે બુજે કમ;
જો મઆરફત ચાવે તો ચાવે અદકેરી, જો પાવે ઉસથી આરામ,
તો હીમત બડી ઉસે ગમ અદકેરા, પણ બીન હીમત ન હોયસી કામ. (૩૧૪)
હી'મત બડી ઉસે ગમ અદકેરા, જીસે જયસી હી'મત વયસા ગમ,
હીંમત બડી તો સવાબ અદકા ચાવે, જો કામ કરે ઉસે બુજે કમ;
બડી હીંમત તો ખુદાએકી ખાસુ'કી, જો હરદમ ચાવે આપ કમાઇ,
ગમ ઉનકુ' જો હમ નામ કમાવે, ઉમર ચલી જાવે ભાઇ. (૩૧૫)
જો કોઇ ચાવે આપ કીંમત, કે મરતબા મેરા બડા હોએ,
તો હી'મત બડી પએદા કરે, ઉસથી બડે હોવે ચેહ દાએ;
જીસ કીસીકી હીંમત બડી, ઉસથી જો કોઇ કરે આસાન માલી,
તો વએબી ઉસે બોહોત કુછ દેવે, ઓર બુજે કે ઇશકી હીંમત
હય આલી. (૩૧૬)

શીશ કાયા ઉતમ હય, હીંમતકા રબને કીયા મુકામ,
જો ભેદ તુજ ઘટ સમાવે, તો બુજો કે સીસ ઉસકા હએ ઠામ;
જબ તક જીવ સબ ઘટ વસે, તબ લગ કાયા કામે કરે કમાઇ,
જબ શીશ ઠામ તુ' જીવ ઠેહેરાવે, તબ વહાં ઝીકર સુજે જો હય ફરમાઇ. (૩૧૭)
હીંમત બાંધો ઝીકર જગાઓ, આપ ઉલટ હક અ'દર દેખ,
એ જાહેર બાતન જો કુછ દીસતા, હક સહી હય સબમે' એક;
હક બીના કુછ ખાલી નાંહી, તુ' કીતકુ' ઢુ'ઢન જાવે,
આપ ફનાહ હો મીલ ઉસમે', તો તુ' રાજ રમજકુ' પાવે. (૩૧૮)
અદલસે'થી આદીલ કીલાયા, દેખો બાદશાહ નોશેરવાન,
સખાવતસે'થી સખી કીલાયા, હાતમ તાઇ જગમે' અયાન;
જો હીંમતસે દેખો રૂસ્તમ, પહેલવાન વો નામ ધરાયા,
એ સબ આલી હીમત હો ગએ, બીન હીંમત કોઇ કામ ન આયા. (૩૧૯)
હીંમતસે'થી ઘોડા જ'ગમે' જીતે, ફઉજમે' ઉસકા રેહેવે નેક નામ,
હીંમતસે સુરા સનમુખ જાવે, માર દુશમનકુ' છોડા દેવે ઠામ;
હી'મતસે ગવાસ પેઠ દરીઆમે', અમુલક મોતી ઉપર લીયાએ,
તીશુ' હી'મતસે દીન કમાવે, સોઇ જગમે' વલી કીલાએ. (૩૨૦)

હીંમતસે હાથી ચોટ લગાવે, જાકર સખત કીલેસું અટકે,
છોટા શેર હીંમતસે જાકર, અયસે મસ્ત ફીલ (હાથી) કું માર પટકે;
અયસે શેરકું મરદ સો મારે, જીસકું હીંમત હોવે રફીક,
સાહેબ હીમત દીન ચલાવે, જીસકું હીંમત હોવે શફીક. (૩૨૧)
સાચા દીન સો નબી ચલાયા, શરઅ ચલાયા સીધી રાહ,
આલી હીંમતસે સબ દીનુ પર, ફતેહ પાએ બ ફજલે ઇલ્લાહ;
નુર ઈલાહી અવલ થા, સો આખર જગમેં પાયા જહુર,
ઈસી દીનકે તાબે હોવે, ઉસમેં રવશન હોવે રબકા નુર. (૩૨૨)
ખતમ કીઆ ઇશ કલામકું. સબ જાહેર કહે સુનાયા,
સો પડો શીખો ઓર સુનો સુનાઓ, યું મઉલાને હુકમ ફરમાયા;
ચાર તરીકે હય ઈસમેં જાહેર, જો સમજે સો હોવે કામલ,
હર એક હરફમેં હય હક શનાસી, પણ પાવે સો જો હોવે આમલ. (૩૨૩)
હક શનાસી ખુબ હય ભાઈ, નાહકસે મન વાર,
જાહેર બાતન હક તઆલાકું, હરદમ નહીં બીસાર;
એક દમ પર દો શુકરાને, લાજમ હકકે જાન,
સાસ ઉસાસ જો આતા જાતા, સો બડી નયામત હય માન. (૩૨૪)
સાસ ઉસાસે સમરન કરલે, ઓર હીરસ હવા સબ છોડ,
હક બીના સબ હીરસ હવા હુએ, તું હકસે મોહબત જોડ;
જો જો સુખ દુનીઆ ઉકબાકે, સબસે દીલકું વાર,
જો પાવેગા વસલ હકકા, તો એ સબ રહેગે તાબેદાર. (૩૨૫)
હકકી તો કુછ સકલ શબીર નહીં, ઓર મકાન હુએ લા મકાન,
લા મકાંસે તહતસરા લગ જો કુછ મખફી અયાન;
જાહેર બાતન જો કુછ દીસતા. જો કુછ સુનતા કાન,
હક બીના તો ખાલી નાંહી, યેહ નુકતા ખુબ પહેછાન. (૩૨૬)
ઇસ બાતીનકા આપ હકને, મુખ પર પરદા લીઆ,
દમ મારનકી કુદરત નાંહી, અયસા છંદ ભરે છંદ કીઆ;
જીસ પર કરમ કરે વો આપે, ઉસકું આપહી આપ બુજાવે,
એલમ ઓલમા કામલ મુરશદ, બનકર આપ સુજાવે. (૩૨૭)
અવલ આખર જાહેર બાતન, દીસતા સુનતા સો હય,
હય સબહીમેં સબસે નીયારા, ઓર નહીં સબ વો હય;
મંય ઓર તું કી દુઇ છોડ કર, એક દેખ કુછ દો નહીં હય,
અયસા સમજ ફનાહ હો ઉસમેં, તું નહીં તબ વો સહી હય. (૩૨૮)

સમાસ.